

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 32 (1865)

П'ятниця, 7 серпня 2015 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

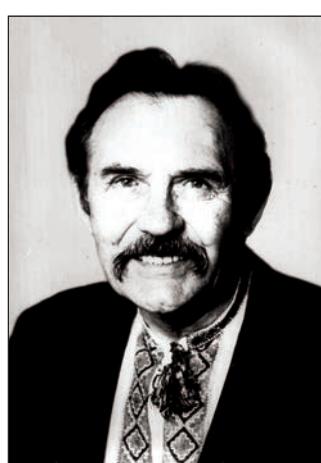
Ціна договірна

РОДИНА, ЯКА КИНУЛА ВИКЛИК ДНР

Такі люди вселяють віру в незнаність України.Хоча, зазвичай, їх можна щодня бачити поруч і не звертати при цьому жодної уваги. Зате у важкий час історичних випробувань такі люди одразу стають помітними. А буває, що виростають до рівня велетів — і це тоді, коли інші затихають. Саме така ситуація була в Краматорську минулого весни. Саміло та Оксана Мамченки вже тоді мали одинадцятьо дітей. Щороку зустрічали поповнення. І це при тому, що Оксані виповнилося лише тридцять три. Наймолодша багатодітна мама України! Не знаю, я вдавалось виживати, прогодувати таку велику родину. Мали, щоправда, свій маленький бізнес, а ще виручали теплиці, в яких вирощували власні огірки та помідори. Все б нічого, але прийшли історичні «друзі» з півночі, допомогли розв'язати на Донбасі справжню війну. А родині ж Мамченків є що берегти, є за кого переживати — он яка славна дітлашня спинається на ноги! Проте, зіткнувшись з суворими реаліями «ДНР», родина не заклякла в оціпенні, не скорилася. Навпаки, свідомо вибрала шлях протесту. Певно, саме тому так і вчинила, що виховувала одинадцятьо дітей — майбутніх громадян України.

(Продовження на 6-й стор.)

УКРАЇНЦІ
МОЇ...

ОРЕСТ КОРСОВЕЦЬКИЙ — ЯСКРАВИЙ СЛІД НА УКРАЇНСЬКОМУ НЕБОСХІЛІ КРИМУ

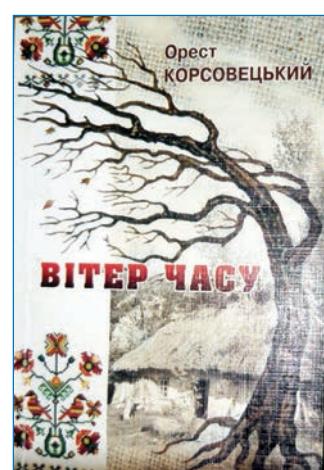
Невеличкий будиночок на розі Кооперативної та провулку Революції в селищі Чорноморському. За двісті сімдесят метрів униз по вулиці плюсніть море. В одній з квартир цього будиночка він оселився в 1987 році разом зі своєю сім'єю, повернувшись до Криму після розлуки з ним, яка тривала не мало, не багато, а двадцять один рік. Саме в цьому будиночку ми зустрілися вперше. Саме в ньому він являється мені якнайкраще і сьогодні, шістнадцять років по-

тій зустрічі — високий, широкостий, трохи сутулій, з аккуратно підстриженою підковою густих темних вусів, рожінкою чуприною, ледь припорошеною сивиною, і дуже широко, відкритою усмішкою. Саме щирість, відкритість, доброзичливість були тими рисами, які ви помічали в ньому найперше. А ще скромність, уважність, толерантність. Усі ті якості були (на жаль, і досі є) не надто поширеними навіть у професійному педагогічному сере-

довищі, в якому він провів більшу частину свого життя, не кажучи вже про середовище літературне. Можливо, що ота його зустріч з Максимом Рильським на Республіканській нараді фольклористів у 1957 році, яка переросла потім у тривале, на роки, епістолярне спілкування, вплинула на нього подібним чином, але я все ж більше схиляюся до того, що основні наші якості закладаються в ранньому дитинстві нашими батьками. Те, що моло-

дий Орест зустрів на своєму шляху таку ж щиру, доброзичливу душу, могло лише закріпити ті якості. Закріпiti настільки, що їх не змогли викорінити навіть соєвецькі реалії.

Нас звів докупи редактор відділу літератури «Кримської світлиці», світлої пам'яті поета Данило Андрійович Кононенко, який був переконаним прибічником того, що поети мають гуртуватися. На той час я вже мав досвід спілкування з критиками

(журнал «Юність», звідки мої проукраїнські вірші повернулися з приміткою «не відповідають рівню журналу») і принаймні з одним із українських корифеїв, до якого підійшов, було, у перерви з'їзду РУХу. Живий класи на моє ввічливе прохання поглянути на вірш (з яким я тоді носився, вважаючи, що він досить адекватно змальовує тодішню ситуацію в країні) та висловити свою думку про нього зміряв мене красномовним поглядом і гиркнув щось на кшталт того, що для того, мовляв, є редактори і критики. Через те, йдучи на зустріч з Корсовецьким, я почувався досить напружено, був готовий будь-якої міті розвернутися і піти геть.

(Продовження на 7-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛІЧКА

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об’єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди по-
діляє думки авторів публі-
кацій, відповідальність за
достовірність фактів не-
суть автори.

Рукописи не рецензують-
ся і не повертаються. Ли-
стування з читачами - на
сторінках газети.

Матеріали для друку
приймаються в електрон-
ному вигляді. Редакція
залишає за собою пра-
во скороочувати публі-
кації і редактувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Віддруковано в ТОВ
«МЕГА-Поліграф»,
м. Київ, вул. Марко
Вовчок, 12/14,
тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-
poligraf.kiev.ua
Тираж — 5000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»

03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 3712800300584
в УДКСУ у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnictvo@gmail.com

Розповсюдження,
передплатна, реклама:
тел. +38(044) 498-23-64;
+38 (050)310-56-63

СУДИЛИЩЕ...

Олег СЕНЦОВ: «Я БУВ НА МАЙДАНІ, І ЦЕ ГОЛОВНИЙ ВЧИНОК У МОЄМУ ЖИТТІ...»

Український режисер Олег Сенцов, якого РФ звинувачує в тероризмі, виступив у Північно-казахстанському окружному військовому суді в Ростові.

На початку виступу він заявив, що не вважає цей суд легітимним. «Я — громадянин України, який був незаконно захоплений співробітниками ваших спецслужб», — сказав Олег Сенцов, передає «Українська правда».

Олег Сенцов також розповів, що брав участь у подіях на Майдані у Києві, а після окупації Росією Криму повернувся туди. «Я був на Майдані, і це — головний вчинок у моєму житті. Ми виступали проти злочинця-президента», — сказав він.

Український режисер заявив, що займався в Криму волонтерською діяльністю. «Після того, як ваша країна окупувала мою Батьківщину, ми продовжили волонтерську роботу. Але я ніколи не закликав до насильства. Я займався допомогою журналістам, які висвітлювали події в Криму, допомагав перевіддачами, організовував брифінги», — сказав Олег Сенцов.

Він повідомив суду, що з усіх фігуантів у цій справі знайомий тільки з Геннадієм Афанасьевим із Олександром Кольченком, але знав його раніше за позивним Тундра, а його прізвище дізнався тільки в суді. «Я знаю тільки Гену Афанасєва і Сашу Кольченка. Інших не знаю. Я розумію, що мої пояснення не вплинуть на вирок», — сказав режисер.

Він підкреслив, що вони підтримували заблоковані російським спецназом українські військові частини.

У своєму виступі Олег Сенцов докладно розповів про своє затримання і допіт: «Мене кинули в мікроавтобус, з мішком на голові привезли в будівлю колишнього СБУ на бул. Івана Франка. Появся дуже жорсткий допіт, мене питали, кого я

Олег Сенцов і Олександр Кольченко

знаю з активістів, хто збирався підривати пам'ятники. Мене почали бити ногами, руками, палицями, лежачі і сидичі. Коли я відмовлявся говорити, почали застосовувати удушення. Мене душили пакетами. Душили 4 рази.

Я багато разів бачив це у кіно, і не розумів, як люди на цьому ламаються. Але це дуже страшно, Ваша честь. Вони погрожували згвалтувати мене палицею, вивезти в ліс і там закопати. Години через чотири вони стомилися і повезли мене на обшуки. Тільки там я дізнався, що це — співробітники ФСБ. Вони там очікували побачити терористів і зброя, а знайшли лише мою дитину — вона була присутня при обшуку, про що в протоколі не йдеється. Знайдені гроші — це гроші моєї кіностудії для зйомок фільму «Носоріг».

За словами Сенцова, російські спецслужби йому запропонували дати свідчення проти керівництва Майдану. «Мені запропонували дати свідчення на керівництво Майдану й отримати 7 років або стати керівником і отримати 20», — сказав він.

«Через 3 дні вже знайшли зброю, тому що як терористична група без зброя... Чез півроку ФСБ дивним чином виявила на моєму ноутбуці 2 файли про виготовлення вибухових речовин», — сказав він.

«Сказав усе, що хотів, далі в цьому концепті брати участь не буду. Робіть, що хочете, я буду тихенько сидіти, на запитання не відповім», — заявила Олег Сенцов.

* * *

Український активіст Олександр Кольченко, якого разом із режисером Олегом Сенцовым звинувачують у тероризмі, відкінчив усі звинувачення.

«У жодному терористичному співтоваристві я не брав участі. За політичними поглядами я є антифашистом і анархістом», — сказав Олександр Кольченко на засіданні суду в Північно-казахстанському окружному військовому суді в російському Ростові-на-Дону, передає Радіо «Свобода». Він стверджує, що Олега Сенцова бачив усього кілька разів і «закликів до противправних дій ніколи від нього не чув».

Активіст заявив, що візнає, що брав участь у підпілі офісу політичної партії в Сімферополі, але не більше. «Я не був згоден із тим, що відбувається в Криму. Партия регіонів дозволила Путіну введення військ до Криму», — сказав Олександр Кольченко.

«Україна й інші країни висувають вимоги звільнити Крим, але підпал не міг вплинути на рішення уряду Росії», — зазначив він.

Олександр Кольченко розповів, як і ким проводився підпал, а потім відмовився відповісти на запитання суду і державного обвинувача.

* * *

Геннадія Афанасєва, який заявив про те, що, не витримавши тортури, обмовив Олега Сенцова та Олександра Кольченка, етапували з Ростова. Про це повідомляє Радіо «Свобода».

Після того, як Афанасьев заявив, що обмовив Сенцова та Кольченка, не витримавши тортуру, на нього тиснули, аби він заявив, що це адвокати намовили його розповісти про тортури. Також йому сказали: тепер «поїдеш дуже далеко».

Під час етапування Федеральна служба виконання покарань РФ може тривалий час не повідомляти про місце перебування ув'язненого.

СУД НАД САВЧЕНКО МОЖЕ ЗАТЯГТИСЯ ДО ОСЕНІ

Затягується пауза у справі народного депутата України Надії Савченко. Папери її справи досі не передали з Донецького міськського суду в Ростовський обласний суд, а це означає, що суд може затягтися до вересня. Про це повідомив у Твіттері адвокат Марк Фейгін.

«Ростовський суд ще не отримав матеріали з Донецького міського суду. Це означає, що розгляд нашої скарги відбудеться не раніше 10.08. За умови, що скарга на осудність буде розглянута лише наступного тижня, суд по суті по Савченко може розтягніться до вересня», — написав Фейгін.

Він нагадав, що захист Савченко, як і раніше, наполягає на розгляді її справи у Москві.

Як повідомлялося раніше, Донецький міськський суд задовільнив клопотання захисту про визначення осудності Надії Савченко в Ростовському обласному суді, де відбудеться окреме судове засідання з цього приводу. Засідання в Донецькому міському суді відкладене на невизначенний термін. А якщо Ростовський обласний суд прийме рі-

шення про зміну місця осудності, то засідання взагалі буде перенесено в інше місто.

* * *

Захист народного депутата і української льотчиці Надії Савченко опублікував експертизу її телефону. Документи вкладені на сайті адвоката Марка Фейгіна.

«Результати експертизи телефону військовослужбовця (Надії Савченко), які доводять, що вона не могла бути причетною до загибелі журналістів, осіклики потрапила у полон ще до їхньої смерті.

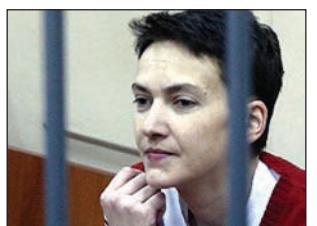
26 жовтня 2014 року на позачергових виборах Савченко була обрана народним депутатом за списком партії «Батьківщина». Верховна Рада делегувала її в ПАРЄ.

Московський міський суд 10 червня 2015 року за клопотанням Слідчого комітету РФ продовжив термін арешту Савченко до 30 вересня.

В обвинувальному висновку у кримінальній справі проти Савченко йдеться про звинувачення у замаху на вбивство та вбивство.

За даними адвоката льотчиці, її загрожує максимальний термін ув'язнення — 25 років.

Суд над Савченко може затягнися до осені

сійських журналістів. Однак, за даними захисту, вона не могла бути причетною до загибелі журналістів, осіклики потрапила у полон ще до їхньої смерті.

26 жовтня 2014 року на позачергових виборах Савченко була обрана народним депутатом за списком партії «Батьківщина». Верховна Рада делегувала її в ПАРЄ.

Московський міський суд 10 червня 2015 року за клопотанням Слідчого комітету РФ продовжив термін арешту Савченко до 30 вересня.

В обвинувальному висновку у кримінальній справі проти Савченко йдеться про звинувачення у замаху на вбивство та вбивство.

За даними адвоката льотчиці, її загрожує максимальний термін ув'язнення — 25 років.

В обвинувальному висновку у кримінальній справі проти Савченко йдеться про звинувачення у замаху на вбивство та вбивство.

За даними адвоката льотчиці, її загрожує максимальний термін ув'язнення — 25 років.

АДМІНКОРДОН З КРИМОМ ХОЧУТЬ ЗАКРИТИ ДЛЯ ТОВАРІВ

Народні депутати від Херсонщини ініціюватимуть повне закриття адміністративного кордону з Кримом для перевезення товарів. Про це поінформував на військовому засіданні Ради оборони області у Генічеську голова Херсонської ОДА Андрій Путілов, повідомляє кореспондент «Укрінформу».

«Народні депутати ініціюватимуть закриття взагалі адмінкордону саме для товарів, що перевозяться прикордонною територією з Кримом. Просто закрити кордон, поки не буде наведено порядок. А люди нехай їздять», — сказав Путілов. Наразі, за словами губернатора, до Криму з території континентальної України продовжують незаконно ввозити велику кількість різних товарів, від чого держбюджет втрачає значні кошти. Як зазначив народний депутат Сергій Хлань, питання про припинення товарних поставок у Крим уже давно обговорюється в парламенті. «На сьогодні поки що немає консолідованої позиції. Але ми будемо просувати це питання», — сказав він.

РОСІЙСЬКІ КАНАЛИ З КРИМУ «ОБСЛУГОВОУТЬ» ХЕРСОНЩИНУ

Голова Херсонської ОДА Андрій Путілов стурбовані трансляцією російських каналів уздовж адмінкордону з Кримом. Про це він сказав під час засідання Кабінету Міністрів, пише «Українська правда».

За його словами, трансляція російських каналів ведеться в 6 районах Херсонщини.

«Ми робимо все можливе, щоб припинити трансляцію російських

**ЗАРАДИ ПОРЯТУНКУ
СЕЗОНУ В КРИМУ
ПУТИНУ ЗАПРОПОНУВАЛИ
СКАСУВАТИ 1 ВЕРЕСНЯ**

Помічник президента РФ Володимира Путіна Ігор Левітін запропонував перенести початок навчального року з 1 на 15 вересня за сприятливої для туризму погоди в перші тижні осені.

Про це він повідомив на нараді щодо стану і перспектив розвитку туризму у Воронезькій області, передає «РИА Новости».

«З 25 серпня до 1 вересня вся країна сидить в аеропортах. Я на попередній посаді був, весь час запилював: чому не можна зробити «плаваючий» початок навчального року? Чому треба з 1 вересня всій країні прийти в школу?» — сказав Левітін. Чиновник пояснив, що це важливо для збільшення турпотоку. «Ось ми 1 вересня з Криму і Сочі всі летимо, і — до побачення, до наступного травня. А сезон же є», — зазначив він. Левітін навів як приклад Іспанію, Італію і Францію, де початок навчального року в школах перенесли через туризм.

У зв'язку з цим він запропонував внести це питання на Держраду і приняти зміни на рівні законодавства.

Раніше УНІАН повідомляв, що російські туристи в Криму, як і раніше, мають проблеми з тим, щоб зняти готівку з пластикових карт міжнародних платіжних систем Visa і MasterCard. Для того, щоб зняти кошти з картки, їм доводиться сідати на пором і їхати в російський порт Кавказ, де розташований найближчий термінал із обслуговуванням карток цих систем.

**ЧЕРЕЗ ЧЕРГИ
БІЛЯ КЕРЧЕНСЬКОЇ
ПЕРЕПРАВИ З'ЯВИLOСЯ
НАМЕТОВЕ МІСТЕЧКО**

З боку Краснодарського краю розгорнули наметове містечко для автомобілістів, які очікують навантаження на пором на Керченській перевправі. Про це повідомили у прес-службі управління МНС Росії у Краснодарському краї, передає «Крим.Реалії».

«Пункт тимчасового розміщення на 250 осіб включає в себе 13 наметів місткістю по 20 осіб», — зазначили у відомстві. Крім того, стало відомо, що поблизу скupчення автотранспорту в населеному пункті Ілліч розташовується також готельний фонд загальною місткістю на 900 осіб.

«Пасажири автобусів, що прямують до Криму, можуть чекати свою чергу в приміщенні вокзалу», — йдеться у повідомленні.

Згідно з останніми даними ТОВ «Морська дирекція», час очікування порома становить шість годин, автомобільна черга з боку порту «Кавказ» налічує тисячу машин.

Зазначимо, що на Керченській перевправі після анексії Криму Росією виникають постійні черги з легкових автомобілів і вантажівок, а очікування перевправи затягується на кілька днів.

УНІАН

З традиційним туризмом тепер у Криму, як відомо, не дуже добре. Чого вартий лише вокзал із зачиненими залами відпочинку, камери скову та туалетами, погожим пероном, де раніше яблуку ніде було впасти. Натомість з'явився туризм нетрадиційний. Минулого літа Крим заполонили жителі зони АТО, серед яких виділялася чималенька група «туристів». Про цих людей можна було прочитати в кримській пресі, попри цілковиту лояльність кримчан до них, з ким пов'язують спільне бачення майбутнього. Втім, журналісти таки не могли утимати, що не зауважили: приїжджають повсякчас так, нібито усі їм тут щось винні, та й не вражают високим рівнем культури.

У пресі розповідалося, зокрема, про гостей, що вимагали поселити їх на південному узбережжі в країнах номерах готелю з кондиціонером, звичайно, безкоштовно, і про тих, які намагалися привласнити собі чуже житло, та про інші випадки, що свідчили: люди хочуть поєднати приемне з корисним і, поки вдома воюють, провести кілька місяців з комфортом на кримських курортах абсолютно безкоштовно.

Гостювали дончани і у моєї сусідки, яка зайшла одного разу до мене ввечері із незнайомою жінкою. Хто ця жінка, я не знала, привернула увагу те, що вона дивилася з-під лоба і не привітала. Потім сусідка розповіла, що поселила в своїй квартирі зовсім незнайому сім'ю, годувала їх, прибрала за ними, навіть возила відпочивати на море, і все це власним коштом, бо співчувала, як і більшість кримчан, іхнім горю. Але життя показало, що горе було у одних, а мандрували Кримом здебільшого інші.

Втім, не обмінула доля мандрівника і декого із кримчан, які стали туристами мимоволі. Це — чималенька група людей, залежних від українських медичних препаратів, у яких не виявилось ро-

тись їх аналога, або ж від популярних імпортних ліків, незареєстрованих у Росії. Вони щезли раз і назавжди. І практично усі хворі люди шоковані скову та туалетами, погожим пероном, де раніше яблуку ніде було впасти. Натомість з'явився туризм нетрадиційний. Минулого літа Крим заполонили жителі зони АТО, серед яких виділялася чималенька група «туристів». Про цих людей можна було прочитати в кримській пресі, попри цілковиту лояльність кримчан до них, з ким пов'язують спільне бачення майбутнього. Втім, журналисти таки не могли утимати, що не зауважили: приїжджають повсякчас так, нібито усі їм тут щось винні, та й не вражают високим рівнем культури.

У пресі розповідалося, зокрема, про гостей, що вимагали поселити їх на південному узбережжі в країнах номерах готелю з кондиціонером, звичайно, безкоштовно, і про тих, які намагалися привласнити собі чуже житло, та про інші випадки, що свідчили: люди хочуть поєднати приемне з корисним і, поки вдома воюють, провести кілька місяців з комфортом на кримських курортах абсолютно безкоштовно.

Гостювали дончани і у моєї сусідки, яка зайшла одного разу до мене ввечері із незнайомою жінкою. Хто ця жінка, я не знала, привернула увагу те, що вона дивилася з-під лоба і не привітала. Потім сусідка розповіла, що поселила в своїй квартирі зовсім незнайому сім'ю, годувала їх, прибрала за ними, навіть возила відпочивати на море, і все це власним коштом, бо співчувала, як і більшість кримчан, іхнім горю. Але життя показало, що горе було у одних, а мандрували Кримом здебільшого інші.

Втім, не обмінула доля

мандрівника і декого із кримчан, які стали туристами мимоволі. Це — чималенька група людей, залежних від українських медичних препаратів, у яких не виявилось ро-

тись їх аналога, або ж від популярних імпортних ліків, незареєстрованих у Росії. Вони щезли раз і назавжди. І практично усі хворі люди шоковані скову та туалетами, погожим пероном, де раніше яблуку ніде було впасти. Натомість з'явився туризм нетрадиційний. Минулого літа Крим заполонили жителі зони АТО, серед яких виділялася чималенька група «туристів». Про цих людей можна було прочитати в кримській пресі, попри цілковиту лояльність кримчан до них, з ким пов'язують спільне бачення майбутнього. Втім, журналисти таки не могли утимати, що не зауважили: приїжджають повсякчас так, нібито усі їм тут щось винні, та й не вражают високим рівнем культури.

Але опитує редакція зовсім не хронічно хворих людей і не інвалідів, яким, дійсно, є що сказати, бо ліки — це другий, якщо не перший їхній «хліб». Вони опитують двох 20-річних дівчат, Катерину та Юлю. Остання, вже мама, зінається: «Діти вообщі не болять, сама я же,

і хворих, або ж просто хворих, або ж обмежених чотирма стінами через неможливість жити повноцінним життям. Хоча аптеки існують насамперед не для тих, хто бував там не частіше, ніж пересічна бабуся на футбольному стадіоні.

І взагалі, це інтерв'ю дорівнює нулю, якщо не вважати на той негатив, що може викликати у «аптечних туристів», з паличками, тримтінням рук і голови, згорбленими спинами та іншими ознаками того, що таким людям взагалі не дуже солодко мандрується цим життям.

Та редакцію хвилює лише те, як показати їх дивувати або взагалі неадекват-

умови, що кататися доведеться 44 години. Таке «задоволення» у спеку приваблювало не кожного. Але якщо ви вже в місті-курорті, не надійтесь, що одразу ж потрапите на пляж. Третина кримських пляжів закрита для пересічних туристів, у всякому разі, поки ви не вкладете певну суму. Скажімо, відвідування одного з алуштинських пляжів обійтеться вам у 1200 рублів.

Якщо ви відпочиватимете у Судаку й оселілися у скромному тризірковому готелі із харчуванням далеченько від моря — це задоволення коштуватиме вам майже 5000 рублів на добу, а проживання там само у «шпаківні» в приватному секторі з магазинною і кухонною морокою дозволить зекономити по дві тисячі на день. Це, звичайно, без культурної програми, бо платити доведеться не лише за відвідування музеїв і палаців, а й простих парків, як і всього того, над чим потрудилася природа без участі людини.

Експерти вважають, що відпочинок у Криму тримається на одному ціновому рівні з відпочинком в Єгипті і буде дешевшим за відпустку у Туреччині, хоча матимете мало спільног щодо комфорту. Серед безумовних плюсів, пов'язаних з кримськими курортами, експерти називають лише російськомовне оточення та можливість розжитися хорошим алкогolem. Тож навіть попри патріотичні почуття, росіяни везуть себе і свої гроши, аби вкласи їх у ворожий добропоруб, бо вороги для них — майже увесь світ. Зате повноцінно відпочивають, а не борються за це право із щодennimi негараздами.

Тим часом у Криму «відростає» ще одна гілка нетрадиційного туризму, пов'язана з дешевими українськими продуктами, які не пропускають на територію півострова. Ось також воно — наше сонячне кримське літо.

Тамара ФЕДОРЕНКО
м. Сімферополь

ПРО КРИМСЬКИЙ ТУРИЗМ — ТРАДИЦІЙНИЙ І НОВАТОРСЬКИЙ

лятором цін на які є соєсть власників аптек. Цей же регулятор з одним і для решти медпрепаратор, вартість яких, як правило, не витримує порівняння з вартістю українських ліків. Ось і почали кримчани здійснювати вояж — «туристичні поїздки на територію материкової України, щоб поповнити свою домашню аптечку, кооптеруючись із цією метою з сусідами та знайомими. Людей не лякали ні прикордонники, ні «Правий сектор», що «розпинає маленьких хлопчиків», бо всі подібні казки втрачали свою актуальність перед бажанням просто жити, не потерпаючи від постійних фізичних страждань.

З цього приводу навіть з'явилася публікація в «Кримській газеті», але, звичайно ж, не з метою привернути увагу до важливості і болючої проблеми та допомогти хворим. Ось як розпочинається ця, здавалося б, актуальні газетна колонка: «Все здається нормально, все хорошо». Бажані, вона відома з аптеками та з сусідами та знайомими. Людей не лякали ні прикордонники, ні «Правий сектор», що «розпинає маленьких хлопчиків», бо всі подібні казки втрачали свою актуальність перед бажанням просто жити, не потерпаючи від постійних фізичних страждань.

Втім, не обмінула доля мандрівника і декого із кримчан, які стали туристами мимоволі. Це — чималенька група людей, залежних від українських медичних препаратів, у яких не заменить російськими аналогами, — заявила директор

поэтому в аптеки практически не хожу». Катя говорить те ж саме і тими ж самими словами: «В аптеки практически не хожу», але при цьому мудро зауважує: «Соотношение цены и качества нормальное, все хорошо». Бажані, вона відома з аптеками та з сусідами та знайомими. Людей не лякали ні прикордонники, ні «Правий сектор», що «розпинає маленьких хлопчиків», бо всі подібні казки втрачали свою актуальність перед бажанням просто жити, не потерпаючи від постійних фізичних страждань.

На думку голови партії «Громадянська ініціатива» Андрія Нечеєва, ідею знищення продуктів не варто приписувати одному лише главі Міністерства Олександру Ткачову. Крім того, попри те, що відбувається це на тлі економічної кризи, не варто розглядати цю історію з точки зору економіки.

«Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили.

Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б доречно розглядати цю історію з точки зору економіки. «Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили. Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б доречно розглядати цю історію з точки зору економіки. «Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили. Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б доречно розглядати цю історію з точки зору економіки. «Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили. Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б дорочно розглядати цю історію з точки зору економіки. «Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили. Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б дорочно розглядати цю історію з точки зору економіки. «Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили. Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б дорочно розглядати цю історію з точки зору економіки. «Ці товари все одно не потрапили б на ринок. Далі, з точки зору споживчого ринку, не важливо, чи повернули їх постачальників або знищили. Це, скоріше, дивно з точки зору моральноти. Тому що у нас величезна кількість бідних, і було б

ПЕТРО ПОРОШЕНКО ЗАЯВИВ ПРО ПЛАНІ ВЛАДИ НАДАТИ КРИМУ НОВИЙ СТАТУС

Україна ніколи не змириться з порушенням прав кримських татар і продовжити складати зусиль до повернення Криму. Про це йдеється у вітанні Президента України Петра Порошенка учасникам II Всесвітнього конгресу кримських татар, що проходив у Туреччині.

П. Порошенко нагадав, що шість років минуло відтоді, як «на вашій історичній батьківщині у Криму ви вперше зібралися, щоб заснувати Всесвітній конгрес кримських татар, вільно обговорювали плани з національного відродження та відновлення зв'язків між представниками народу, розірваного імперською політикою Кремля. Народу, який отримав змогу об'єднатися завдяки своїй боротьбі та підтримці України, яка в 1991 році здобула незалежність і відкрила шлях для повернення кримських татар додому».

Про цьому президент констатував, що II Всесвітній конгрес кримських татар відбувається в умовах тимчасової окупації Криму Російською Федерацією. Кримськотатарський народ знову зазнає терору, десятки тисяч кримчан змушені рятуватися від нової загрози. «Хочу запевнити вас, що Україна ніколи, за жодних умов не змириться з порушенням прав своїх громадян, прав людини, прав кримськотатарського народу вільно жити на своїй землі».

Україна разом із нашими міжнародними партнерами докладатиме всіх зусиль задля відновлення законності на півострові та повернення української влади у Крим. Ми створили державні установи, які опікуються реалізацією державної політики щодо Криму. Гідне місце в українській владі посіли представники кримських татар, у тому числі національні лідери Мустафа Джемілев і Рефат Чубаров — народні депутати України», — наголосив П. Порошенко.

Він додав, що влада планує розробити «дорожню карту» щодо надання Криму — історичній батьківщині кримськотатарського народу — статусу національно-територіальної автономії у складі Української держави.

Також президент підкреслив, що Україна відчуна за підтримку демократичних країн, у тому числі тюркомовних держав, у цей складний час. «Хочу наголосити, що ми високо цінуємо принципову позицію Турецької Республіки, яка стала співавтором Резолюції Генеральної Асамблей ООН «Територіальна цілісність України», неодноразово на найвищому державному рівні заявляла про не-прийнятність окупації Криму й направила до нього неофіційну делегацію, яка підтвердила численні ганебні факти порушення окупантами прав людини», — сказав він.

Президент також висловив уявність усім делегатам конгресу, у тому числі діаспорі кримських татар в інших країнах, за беззастережну підтримку територіальної цілісності та суверенітету України.

П. Порошенко побажав кримськотатарському народові миру, єдності та процвітання, а делегатам II Всесвітнього конгресу кримських татар — успіхів у роботі. «Віро, що разом із нашими друзями у всьому світі ми відновимо історичну справедливість і забезпечимо гідне майбутнє наступним поколінням», — додав він. (УНІАН)

ТУРЕЧЧИНА ЗАВЖДИ БУДЕ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ КРІМ

Президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган під час зустрічі з лідерами кримських татар в Анкарі заявив, що безпека кримських татар у Криму є основним завданням Туреччини, і політика його країни щодо російської агресії в Україні ніколи не зміниться. Про це повідомляється на сторінці Уповноваженого Президента України з питань кримськотатарського народу Мустафи Джемілєва у Фейсбуці.

«Президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган провів зустріч з лідером кримських татар Мустафою Джемілевим, президентом Всесвітнього конгресу кримських татар Рефатом Чубаровим, заступником глави Меджлісу Асланом Омером Киримли і делегатом Курултаю кримськотатарського народу Рустемом Умеровим», — йдеться в повідомленні Джемілєва. За його словами, через візит в Індонезію президент Ердоган не зміг безпосередньо взяти участь у Всесвітньому конгресі кримських татар, проте у зверненні до учасників форуму турецький лідер пообіцяв надавати підтримку кримськотатарському народу.

«У своєму зверненні до учасників Конгресу Ердоган заявив, що забезпечення безпеки кримських татар у Криму — головне завдання для Туреччини. Так, як і сьогодні, в майбутньому ви можете бути впевненими в нашій підтримці», — заявив він.

У ході особистої зустрічі з лідерами кримських татар Ердоган запевнив у незмінності і послідовності політики Турецької Республіки щодо російської агресії проти України і звільнення Криму від російської окупації.

У неділю, 2 серпня, в Анкарі завершив роботу II Всесвітній конгрес кримських татар. За підсумками з'їзду, що зібрав понад 400 делегатів із 14 країн, учасники переобрали президента Конгресу, сформували його робочі органи, а також ухвалили низку важливих документів і звернень до співвітчизнів.

Вибори президента Конгресу стали головною інтригою цього заходу, що перебігав упродовж двох днів в столиці Туреччини. Під час обговорення кандидатур низка делегатів запропонувала на цей пост лідера кримськотатарського народу Мустафа Джемілев, проте він виступив проти, попросивши підтримати чинного керівника Всесвітнього конгресу, голову Меджлісу кримськотатарського народу Рефата Чубарова. За словами Джемілева, у сформованій ситуації президентом Конгресу та головою Меджлісу має бути одна людина. Він також пообіцяв бути завжди поруч із президентом Конгресу, кого б не обрали на цей пост.

Незважаючи на численні вмовляння делегатів, виступи ветеранів кримськотатарського національного руху, Джемілев був непохитний. Він відмовився балотуватись у президенти. У результаті більшістю голосів делегати підтримали обрання нинішнього голови Меджлісу на пост президента Конгресу.

У другий робочий день учасники Конгресу ухвалили відразу кілька звернень, а також резолюцію. У зверненні до всієї світової громадськості, ООН, до всіх держав світу і національних інститутів делегати попросили сприяння в розслідуванні скосіння Російською Федерациєю злочинів проти кримськотатарського населення в Міжнародному суді.

У зверненні до кримськотатарського народу міститься заклик до всіх співвітчизників, незалежно від того, в якій точці світу вони проживають, боротися за звільнення Криму від окупації і за право на самовизначення на батьківщині, в Криму. Кримські татари закликали до збереження і відродження кримськотатарської мови та національної гідності, створення сучасних мовних і культурних установ, а також до спілкування між собою та в родині рідною мовою.

У підсумковій декларації Конгресу підкреслюється, що терміново мають бути вжиті всі необхідні заходи щодо негайного припинення противправної і протизаконної анексії Криму, проведеної Російською Федерациєю, а також для відновлення територіальної цілісності України. У новій Конституції України мають бути прописані правила, згідно з якими кримські татари будуть наділені правами на самоврядування, національно-територіальну автономію і самовизначення.

Після закінчення Конгресу «Крим.Реалії» звернулись до Мустафи Джемілєва з проханням поділитися своєю оцінкою з'їзду, який відбувся у столиці Туреччини, а також розповісти про терміни надання Криму кримськотатарської національно-територіальної автономії.

— Які у вас очікування після Всесвітнього конгресу кримських татар, що відбувся?

— Від того, що ми провели Конгрес, ми на якісі різкі зміни не чекаємо, але абсолютно впевнений у тому, що тут зроблений крок у правильному напрямку. Ми мобілізували

всю кримськотатарську діаспору, вони побачились із представниками народу, який проживає на своїй землі. І нам дуже відрадно, що точка зору з приводу ситуації, що склалася на нашій землі, повністю збіглася. Ми зібрали представників кримськотатарської діаспори з 14-ти країн, 184 організації кримських татар — і всі в один голос говорили про те, що головна наша мета — це звільнення землі від окупації і відновлення територіальної цілісності України. Всі говорили про методи і про шляхи, як цього досягти. Це — найголовніше.

— Серед делегатів багато розмов про те, що в учасників із Криму тепер можуть виникнути проблеми при поверненні на півострів. Якщо це відбудеться, як реагуватиме українська сторона і керівництво Всесвітнього конгресу кримських татар?

— Звісно, жодні експреси не виключаються.

ДЖЕМІЛЕВ НЕПОХИТНИЙ: ГОЛОВНА МЕТА — ЗВІЛЬНЕННЯ КРИМУ ВІД ОКУПАЦІЇ І ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ

Мустафа Джемілев і Рефат Чубаров

Вони, власне кажучи, виникили ще до початку Конгресу. Ви знаєте, коли люди відчувають і знають свою неправоту, вони свідомо хочуть вжити якихось заходів, щоб цей Конгрес не відбувся, вони свідомо стали говорити про те, що тут будуть ухвалені неправильні рішення. Звісно, не виключається, що когось можуть не пустити, когось можуть репресувати, але це — боротьба. У радянські часи нам ніхто не давав гарантій, що, якщо ми будемо виступати за свої права, нас не посадять до в'язниці. Людина на те є людина, що має відстоювати свою точку зору незалежно від того, які в ній будуть наслідки особисто.

— Під час відкриття Конгресу міністр закордонних справ України Павло Клімкін повідомив про плани з розробки дорожньої карти щодо надання Криму статусу кримськотатарської національно-територіальної автономії у складі України. Ви можете сказати про конкретні терміни?

— Я думаю, що дорожню карту ми будемо розписувати разом. Тому, напевно, буде детальний план, а зараз попередньо сказати важко. Загалом-то, головні риси цієї дорожньої карти вже зрозумілі. Вона була і в посланні Президента України, і в посланні

законодавства передбачає участь у військових силах, військовій службі, обороні лише громадян України. Той закон, який нам запропонували кілька тижнів тому в комітеті Верховної Ради з прав людини, де йдеться про надання громадянства тим людям, які висловлюють готовність служити у військових частинах, захищати територіальну цілісність і незалежність України, і що відразу ж після підписання контракту їм буде надано громадянство, він був у певний спосіб забракований нашим комітетом, бо контракт можуть підписати лише громадяни України. А до цього надавати громадянство — певний ризик, бо всяке може бути: ти надаєш громадянство, а він не буде підписувати контракт, а механізму зняття громадянства у нас немає — одне слово, в цьому питанні є проблеми.

Але охочих служити, людей різних національностей, багато. Насамперед, це — чеченці. Вони дуже в цьому зацікавлені. Те, що посилають бандитів-кадировців убивати наших громадян, зачіпає честь мужнього чеченського народу. Вони висловлюють готовність служити в цих військових частинах. Щоправда, у мусульманських народів є свої особливості, скажімо, щодо харчування, культових речей. Тому Міністерство оборони України ухвалило правильне рішення про створення національного батальйону. Залишається розв'язати лише деякі технічні питання. Наприклад, питання дислокуватись на тому кордоні в Херсонській області, який утворився після окупації Криму. Я у своїй доповіді перерахував плюси цього рішення. Підрозділ, по-перше, посилить українську присутність у тому регіоні, який піребуває під впливом російської пропаганди. По-друге, він буде охороною для тих людей, які змушені залишати свою територію. Потрете, він забезпечить правопорядок після деокупації Криму на його території.

— Чому, незважаючи на побажання більшості делегатів, він відмовився балотуватись у президента Всесвітнього конгресу?

— Думаю, не можна концентрувати певну посаду навколо якоїсь особистості. Всі люди — гости на цій землі. Президент Всесвітнього конгресу вольові рішення ухвалювати не може. Від того, що я буду президентом або Чубаров, — великої різниці немає. Я думаю, Чубаров більш відповідна фігура з кількох причин. Ви знаєте, що окупаційна влада робить все для того, щоб знищити Меджліс, послабити його. Дехто вони, дійсно, домоглися. Голова Меджлісу не може зайхати на свою батьківщину, його заступник під арештом, проти багатьох членів Меджлісу порушенні кримінальної справи, тобто окупаційна влада намагається паралізувати діяльність Меджлісу. Але Меджліс — вищий представницький орган нашої нації і вище Меджлісу, Курултаю чого не може бути. Тому, даючи повноваження президента Всесвітнього конгресу кримських татар, ми посилюємо Меджліс. Виходячи саме з цієї позиції, я запропонував і, слава Богу, хоч і з деякими труднощами, нам вдалося все-таки переважною більшістю голосів за Рефата Чубарова.

Анастасія ДЖОШКУН
ua.krymr.com

ЧИ ВІРІШИТЬ МУСУЛЬМАНСЬКИЙ БАТАЛЬОН ДЖЕМІЛЄВА ПИТАННЯ КРИМУ?

Під час Всеукраїнського конгресу кримських татар народний депутат та Уповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу Мустафа Джемілев оголосив про намір створити у складі Збройних Сил України «мусульманський батальйон». Ця заява викликала інтерес у суспільстві та багато супутніх практичних та юридичних питань. Відповісти бодай на деякі з них в інтерв'ю для «Укрінформу» погодився керівник Інформаційно-аналітичного центру нацбезпеки України Володимир Полєвий, який є співавтором законопроекту про зачленення іноземців до служби у Збройних Силах України. Цей експерт став гостем студії «Укрінформ-ТВ».

— Тема «мусульманського батальйону» виникла досить несподівано. Чи вважаєте ви, що створення такого монорелігійного підрозділу у Збройних Силах України є принципово можливим? Особливо з огляду на те, що йдеться про зачленення до служби не лише кримських татар, а й представників чеченського народу, інгушів, азербайджанців, узбеків та представників інших мусульманських спільнот. Очевидно, не всі вони є громадянами України...

— Дозвольте розпочати з передумов, які привели до такої постановки питання. В Україні, насправді, є громадяни інших держав, представники різних віросповідань, які на добровільних засадах, виходячи з власної внутрішньої мотивації, готові захищати наші національні інтереси.

З іншого боку, держава при прийнятті рішення щодо створення підібного роду підрозділів на монорелігійній, як ви зазначили, основі повинна аналізувати можливі наслідки, серед яких є як тактичні, так і стратегічні.

Як тактичні можна навести приклад певної загрози небезпеки підрозділів, які мають власну чітку групову ідентифікацію. Ми маємо, на жаль, не завжди позитивний досвід існування добровольчих підрозділів або, наприклад, підрозділів «Правого сектора», які керуються своєю, сутто націоналістичною часом, програмою, та іноді приймають рішення, виходячи зі своїх групових інтересів.

Щодо стратегічних питань...

Я би переліг питання щодо доляності у майбутньому цих підрозділів, які мають свою чітку групову ідентифікацію, до унітарної держави Україна, яка є унітарною за чинною Конституцією.

— У цьому сенсі, чи існують світові прецеденти створення подібних підрозділів? Наприклад, у Франції існує іноземний легіон — він комплектується виключно із іноземців, чи є певне квотування на таку комплекtaцію?

— Насправді, історія й світова практика знають приклади формування саме міжнародних іноземних підрозділів. Це, наприклад, — підрозділи непальських гуркхів у складі британської або індійської армії, це — підрозділи швейцарських гвардійців, які несуть службу у Ватикані. Це — підрозділи, які формуються у складі іспанського іноземного легіону за мовною ознакою з представників іспаномовних країн. Кожен такий прецедент має власне історичне тарадиційне пояснення.

У цьому аспекті французький іноземний легіон не є моноетнічним або міжнародним. Власне, однією із засад його формування є існування певних квот, які дозволяють асимілювати представників різних національностей та релігій під єдиним французьким командуванням і насадити у цьому легіоні цінності та ідеї, приєднанні, власне, французькі нації та французьким збройним силам.

Цей аспект є ключовим і в українському розрізі, оскіль-

ки саме питання щодо домінантування цінностей є надзвичайно важливим при створенні таких підрозділів.

Україна іде еволюційним шляхом побудови демократичної держави і формує політичну націю за участі представників усіх національностей і всіх релігій, які, відповідно до Конституції України, мають рівні перед законом права. Таким чином, створення якихось окремих підрозділів за національною або релігійною основою принципово вступає у суперечності з цією засадничою річчю, на якій побудовано Українську державу.

— Повернемось до ідеї, яку висловив шановний Мустафа Джемілев. Ідея, скоріш за все, про регіональний підрозділ. У нас уже були прецеденти в новітній історії. Ми вже згадували про добровольчі батальйони. У цьому сенсі ми говоримо про конституційне право й об'язок людей захищати свою Батьківщину. Уявімо собі, наприклад, батальйон «Крим», який буде формуватися переважно мешканцями Криму. Там буде певна частка українців, але переважну більшість об'єктивно складуть представники кримськотатарського народу, які формуватимуть в основному моноетнічний підрозділ. Чи не суперечить це законодавству, і які є шляхи для вирішення такої правової колізії?

— Чинна законодавча база, а саме закони України про Збройні Сили України, про оборону України та про мобілізацію, передбачає як територіальний принцип комплектування збройних сил, так і принцип, за яким мобілізованих призовників направляють у підрозділи за іншими ознаками. Україна має досвід створення батальйонів територіальної оборони. Очевидно, у цьому контексті і їшлося про створення батальйону «Крим» на теч-

ріторії Херсонської області. Оскільки саме в цій області є величезна кількість переселенців, у тому числі й кримських татар, які виїхали з Криму. Тут є інше об'єктивне бажання встти за захист України виконати свій конституційний обов'язок.

Тому, якщо згадати ваше перше запитання, теоретично створення такого підрозділу є можливим за наявності певної політичної волі. Нагадаю, що це могло быт суперечити, певним чином, нашим засадничим цінностям, закріпленим у Конституції. З іншого боку, практика свідчить, що більш ефективними, більш вмотивованими є ті підрозділи, які не є сформованими виключно за територіальним принципом, а скоріш — за принципом професійної придатності й ефективності.

Не секрет, що основними ударними підрозділами в Україні, які беруть участь у бойових діях, є підрозділи аеромобільних військ. Ці бригади не є територіальними за своїми ознаками. У цьому напрямку й можна уявити реалізацію бажання кримських татар служити Україні. Якщо вони глибоко мотивовані становища на захист України зі зброєю в руках.

Вважаю, що Генеральний штаб має розглянути мож-

ливість їхнього зачленення саме до цих бойових ударних підрозділів у складі аеромобільних бригад. Якщо в складі однієї з цих бригад у процесі виконання бойових завдань буде визначенено доцільність створення окремого підрозділу супо з кримських татар, якщо вони показують у складі такої етнічної групи високий професіоналізм, то чому б і ні? Але це буде, наприклад, 95-та аеромобільна бригада, це міг би бути її конкретний батальйон у складі Збройних Сил України.

Але, власне, той акцент, який було поставлено, про те, що це має бути саме мусульманський батальйон, де особовий склад добирається за якоюсь релігійною ознакою, — я вважаю такий підрозділ неприйнятним.

На сьогодні це є також позицією Генерального штабу, він не планує створення підрозділів за якоюсь мовною або релігійною ознакою.

— На запит «Укрінформу» у Генеральному штабі повідомили, що вони не отримували висловленого політичного рішення або політичної волі щодо доцільноти створення такого батальйону. Але ж на відмінно чи ця теза про мусульманський батальйон виникла на «пустому місці». Чи не виявиться так, що Генеральний штаб буде просто поставленний перед фактом створення такого підрозділу? Яку роль у цьому сенсі може відіграти те, що ми називамо «політично доцільністю»?

— Генеральний штаб має власну позицію щодо формування таких підрозділів. Наразі ця позиція ними чітко окреслена, вони не передбачають створення таких підрозділів.

Які в них є аргументи? Як уже було зазначено, є досвід кампанії 2014-2015 років, коли Генштаб, навпаки, був поставлений перед необхідністю асимілювати добровольчі націоналістичні та інші підрозділи до складу бойових підрозділів Збройних Сил. Тож я не думаю, що така ініціатива буде виходити від Генерального штабу.

Чи можлива постановка по-

літичного замовлення? Політичні рішення такого рівня проходять через різні рівні аналізу їхніх наслідків, тому не вважаю, що ці пропозиції можуть бути реалізовані у цьому контексті.

Інша справа, батальйон «Крим», сформований з громадян усіх національностей і різних релігійних переконань, — так, створення такого окремого підрозділу є можливим. Не виключаю, що у складі цього батальйону буде достатня мусульманська спільнота для введення там власного капелана для тих, хто сповідує іслам.

Цього буде достатньо для розстановки політичних акцентів, — що ми визнаємо Крим окупованою територією, ми зважаємо на стратегічну перспективу, ми будемо за нього боротися, і військова компонента є одним із засобів та інструментів, які можуть бути при цьому використані.

— Один підрозділ, навіть якщо його назвати «Крим», не вирішить проблему російської анексії півострова. Напевно, військова компонента — це лише одна з складових вирішення цієї проблеми. З вашої точки зору, чи може проблема Криму бути вирішена військовим шляхом?

— На рівні вищого політичного керівництва неодноразово зазначалося, що проблема анексії Криму та окупованіх територій Донбасу не може бути вирішена виключно військовим шляхом. Військова компонента є однією зі складових глобальної комплексної політики держави щодо відновлення національності й суверенитету. Вона містить економічні засоби, інформаційні та дипломатичні заходи. У питанні тиску на Російську Федерацию є важливими не стільки військові зусилля України, скільки скординовані зусилля світової спільноти.

А от у контексті інформаційного посилення, який свідчить про принциповість захисту наших національних інтересів, створення батальйону «Крим» могло б мати свій позитивний вплив.

Дмитро ШКУРКО

Олександр Болтян: «ОКУПАНТИ САМІ ПІДУТЬ ІЗ КРИМУ»

37-річний євпаторієць Олександр Болтян (позивний «Чумак» — названий на честь українців, які їздили за сіллю до Криму) служить у батальйоні МВС «Січ». Документи для служби в лавах української армії він подав відразу ж після того, як разом із родиною залишив окупований Росією Крим. На відповідь довелось чекати кілька місяців. Дочекався лише в травні. У зоні бойових дій пройшов через багато випробувань, встиг побувати під обстрілами снайперів і мінометників. Через два місяці повернувся на ротацію. Ми скористалися перервою, щоб розпитати його про життя на війні і про те, що чекає на окупованій Кримі.

— Що є спроби диверсійно-розвідувальних груп потрапити на нашу територію. Я думаю, перед ними стоять завдання з'ясувати більш точні позиції українських військових. Але вони отримують гідну відсіч.

— Чи доводилося вам бути в зоні вогню, під обстрілами?

— Безпосередньо стрілецького контакту в мене не було. Тому що близько вони (проросійські бойовики — ред.) не підходять. Вони намагаються бути на відстані 1,5-2 кілометри. Так ім зручніше бити по наших позиціях. Були такі ситуації, коли по нас стріляли снайпери, були обстріли з мінометів.

— Над нашими позиціями постійно літають безпілотники, які моніторять ситуацію вночі і дін. Одного разу ми за годину нарахували їх близько 50-ти. Бойовики прекрасно знають, де наші позиції, і постійно стріляють по них з усіх видів зброєння. Там є і танки, і 120-й міномет, і 80-й міномет.

— Чого ви навчилися там?

— Швидко бігати (сміється). Коли триває обстріл, потрібно дуже швидко ховатися. Бо може прилетіти якщо не міна, то дуже багато осколків, які можуть серйозно травмувати.

— Чи є у вашому батальйоні «Січ» ще кримчани?

— Нас двоє всього. Головне, — що

в нашому батальйоні всі однодумці. Не має значення, з якого регіону ти приїхав. Головне — захищати нашу країну. У нас думки одні й дій одні.

— Нещодавно командир добровольчого об'єднання «Крим» Іса Акаев оголосив, що запрошує всіх кримчан-добровольців сформувати свій кримський батальйон. На цей момент формування перебігає процес реєстрації в Генштабі ЗСУ. Чи не хочете ви перейти до батальйону «Крим», коли його зареєструють?

— Подивимось. Нехай спочатку зареєструються, а потім будемо вирішувати.

— Кримчани, згідно з чинним законодавством України, не підлягають безпілотниці. Ви, як багато інших кримчан в АТО, не зобов'язані були воювати. Однак, побувавши там, що ви можете сказати своїм землякам, які поки залиша

РОДИНА, ЯКА КИНУЛА ВИКЛИК ДНР

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

НА ДАХУ БУДИНКУ НАПИСАЛИ ОДНЕ ЛІШ СЛОВО — «УКРАЇНА»

Я довго думав над тим, які обставини сформували готовність молодої краматорської родини до опору, хай навіть і символічного? Дійшов висновку, що головних причин — дві. Відсутність будь-якого сентименту до цінностей «руського світу» та його похідних. Може, тому, що Самілової діда розстріляли червоні. Явно не за злочин — за ділом такого не водилося, а за його принципової позицією, яка не збігалася з офіційною. Це у них, видно, родове. Не боялися Мамченки говорити правду у вічі. Навіть червоним комісарам. А другою причиною нонконформізму була і є елементарна порядність, яка закономірно випливає з християнських настанов молодого покоління. «Не можна коритися силам темряви», — для Мамченків це аксіома. Тож після захоплення краматорського СБУ і погибелі «сепарських» блокпостів Самілло також озброївся своєрідним чином: почав пересуватися на власній автівці вже з великим українським прапором. Принципово! Дивно, як за це не розстріляли, не кинули до місцевого «гестапо». Можливо, виручали

діти, яким батьки спеціально пошили синьо-жовті жилетки. Одного разу сепаратисти, з подивом по-зираючи на український державний прапор, якого власник авто і не збирався знімати, сказали: «Может, тебе лимончиков бросить в кабінку?». Мали на увазі, звичайно, не цитрусові, а бойові гранати — «лимонки». «Будь ласка!» — відповів батько, опустивши вікна автівки. Терористи аж роти порозіявляли... Сидять там дітки-горобчики у синьо-жовтих жилетках, найстарший дівчинці — дванадцять, найменший — рік. Сидять собі, русяви та голубокі, і безстрашно дивляться на «сепарів»... А чого їм боятися? Тато ж не боїться! Це неодноразово спрацьовувало. Проросійські терористи звикли, що їх усі бояться. А тут система дала якийсь збій...

Можливо, що українську родину постійно рятувала якось вища сила. Самілло і Оксана ані на мить не сумнівалися в тому, що Бог завжди опікає їх, завжди поруч. А ще на даху будинку краматорчани написали великими літерами дороге їм слово — «УКРАЇНА». Це також, з психологічної точки зору, був своєрідний оберіг. Добре, що сепаратисти не мали своєї авіації і не знали про таке кричуще порушення «нового порядку». Зате коли почав-

лася антитерористична операція, цей напис бачили українські льотчики і утверджувалися в думці, що ризикують недаремно: таки є кого визволити в Краматорську... Одного разу наші здивовані вертолітчики опустилися зовсім низько і довго кружляли над обійствам, махаючи руками дітям — отим одинадцятьом маленьким «укропчикам», які також радісно висипали на подвір'я і, не стримуючи емоцій, вітали своїх визволителів.

ВІД РОЗСТРІЛУ ПАТРІОТА ВРЯТУВАВ... САМ СТРІЛКОВ-ГІРКІН

Не можна сказати, що у лавах сепаратистів були лише закінчені бандити. Було й «романтіків» чимало... До Мамченків проросійські активісти заходили неодноразово, адже знали Самілла як підприємця. Спочатку приходили без зброї, агітували. Мовляв, ми за народ, але проти Порошенка, Яценюка і Юльки... Проти київської хунти і карателів, які хотіть прийти сюди і нас усіх знищити. Ось утворимо свою республіку і будемо жити, як сир у маслі! А ще краще — станемо частиною Росії... Там такі високі пенсії! Всі розмови були в такому дусі. Навіть «кругте» посвідчення обіцяли, з допомогою якого Самілло Мамченко міг би покарати своїх ворогів. Молодий під-

Самілло та Оксана Мамченки

приємець сказав, що по-моста його не цікавить, і в райське життя внаслідок торжества сепаратистських ідей він не вірить. Агіатори були дуже розчаровані, але з оргвісковками поки не поспішили. Зате сам підприємець з кожним днем все більше й більше переконувався, що новий режим є страшним за свою суттю. Сепаратисти палили тролейбуси, підливали бензовози, їздили з мінометами і стріляли по місту. І всім розповідали потім, що це палить і стріляє... «Правий сектор». Найгірше те, що люди цим казочкам вірили. Мамченки ж постійно підкresлювали, що не сприймають нової влади. Демонстративно використовували українську символіку. Це кидалося в очі — хтось із краматорців плювався, хтось називав батька оди-

надцяті дітей «правосеком», проте дехто сприймав таку позицію позитивно і схвално кричав на-вздогін: «Молодці!». Гірше було в місцях скупчення бойовиків. Дітки-янголята не заваждали виручали, траплялося й без них їздити, особливо в пізню пору. Про один з таких випадків Самілло розповів детальніше:

«Це сталося ввечері. Іх було чоловіків двадцять — у масках, балаклавах, «кікіморах». Всі озброєні — з автоматами, гранатометами і снайперськими гвинтівками. Було вже темно, тож облич я все одно не зміг би побачити. Один з сепаратистів зірвав синьо-жовтий прапор з моєї автівки і почав шматувати його над моєю головою. Хтось боляче вдарив мене прикладом, спітавши: «Что это за тряпка?». Я відповів: «Это не тряпка, это флаг моей страны!». Тоді вони кинули прапор на землю і люто почали топтати його. Забрали в мене машину, загнали за блокпост; запитали мое прізвище — я назвався. Починають телефонувати, з'ясовувати: хто такий? А я стою і з великою цікавістю прислухаюся до чисто московської вимови. Таки дехто з них точно не наш, не донецький... Раптом чую притишне: «Валите его...». Мабуть, вже зібрали про мене достатньо інформації. В цей момент побачив немолодого сепаратиста з дуже знайомою фізіономією і зрозумів, що це є феебешник «Бородай». Ну, думаю: кінець... Скинув з себе футбольку, кинув під ноги і кажу: «Стріляйте!». Вже був готовий до найгіршого. Але допомога прийшла звідти, звідки зовсім не чекав. Виходить з темряви сам Стрілков-Гіркін (спочатку я навіть не відізнах його) і каже: «Отдайте ему ключи... Бери свою футбольку, садись в машину и уезжай!». Через стресову ситуацію я навіть не встиг відчути страху. Навіть посмікав «Бородая» за бороду, щоб переконатися,

чи вона у нього справжня. Від такого нахабства з моєго боку терорист оторопів, але... нічого не сказав. Я зрозумів, що всі вони там дослухаються до Стрілкова і не звикли ні словом, ні жестом перечити йому. Від наших військових якось почув (це вже після визволення Краматорська було), що серед предків Стрілкова-Гіркіна були й дворяни (цікаво, що вони тепер про свого «благородного» нащадка-терориста сказали б?), тому у нього свої поняття про честь. Видно, на його думку, я поводився спокійно, з гідністю — таких прихильників «хунти» він ще не зустрічав...

«ДОНБАС МИ ПІДНІМЕМО, ГОЛОВНЕ — ЗГУРТУВАТИ НАРОД!»

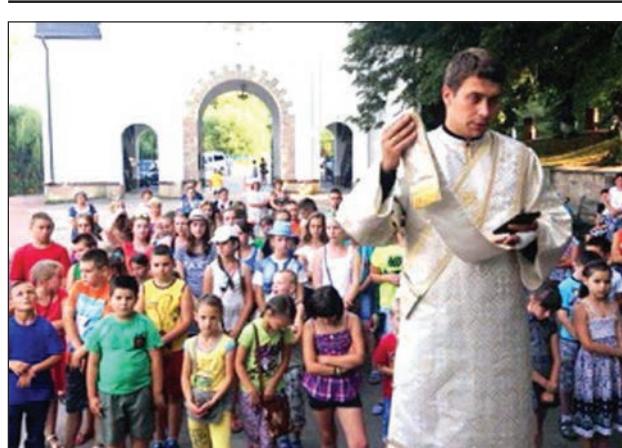
Отже, Самілло Мамченко, як міг, захищав честь своєї Вітчизни. Але ніщо не мінає безслідно: через постійні переживання (де працювати? як годувати сім'ю? я взагалі виживати у нових умовах?) колишні успішній підприємець переніс інсульт... Пролежав місяць. Потім почав з вірними друзями організовувати у Краматорську «Міську варту».

«Це вже, коли наші були в місті, — каже Самілло. — Склад міліції був новий, та все ж ми боялися, щоб «сепари»-підпільнники не підривали мости, не робили інших диверсій. Своїй міліції ми не довіряли категорично, адже це вони все замутили... Але й щодо нової міліції та СБУ, то я сказав би так: потрібна постійна ротація кадрів. Це надзвичайно важливо! Бо я помітив тенденцію: як тільки звикнуть, адаптуються — так одразу й втрачають попередній запал. Вони також люди і хочуть спокійнішого життя. Може, тому нас більше не запрошують у «Міську варту», кажуть, що наші посвідчення десь «загубилися»... Мабуть, приємніше працювати із спокійними хлопцями, а не з тими, хто прагне вникати у всі проблеми міста, зокрема, й активно здійснювати люстрацію. Тому тепер працюємо над створенням руху «Сильні громади Донеччини». І все одно для нас дуже важливо, щоб силовики працювали енергійно й ефективно. В такому разі Донбас мі піднімемо, головне — згуртувати народ, змусити його повірити у свої сили! Якщо ж колишні сепаратисти залишаються не «люстрованими» і непокараними, то шлях до процвітання нашого краю буде набагато довшим...».

Сергій ЛАЩЕНКО

В гостях у героїчної родини

Y Марійському духовному центрі в Зарваниці на Тернопільщині розпочав роботу дитячо-юнацький табір «Україна єдина» для дітей-переселенців зі Східної України, дітей з Хмельниччини та дітей учасників АТО. Понад 150 учасників беруть участь у програмі, яку підготували спеціально для них аниматори, психологи та священики, повідомляє сайт igss.ca.

«Беручи до уваги події війни, у котрій першими невинними жертвами є діти, проведення такого табору даст змогу об'єднати їх та збагатитися культурно та духовно», — розповів співорганізатор табору для дітей Роман Демуш.

Тематика табору «Україна єдина» покликана сприяти розумінню, що перемога над злом можлива лише за наявності єдності в народі. Організатори свідомі різного походження учасників табору та відмінності їхньої конфесійної належності, а тому запропоновані програми покликана слідувати загальним принципам християнського життя та моралі. Організаторами табору виступили митрополит і архієпископ Тернопільсько-Зборівський Василій (Семенюк), адміністрація Марійського духовного центру «Зарваниця» та група волонтерів «Аниматор». (УНІАН)

ОРЕСТ КОРСОВЕЦЬКИЙ – ЯСКРАВИЙ СЛІД НА УКРАЇНСЬКОМУ НЕБОСХИЛІ КРИМУ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

На щастя, зустрів людину, яка сприймала світ з тих же позицій, що й я сам, людину глибоко інтелігентну, а отже, приступу у поводженні і, що не менш важливо, деликатну. Його інтерес до моїх віршів був зовсім не формальним. На відміну від голої критики, якою колеги з відомого сайту поезії з позначкою .ru, буває, що є сьогодні вибивають дух з літературних неофітів, він хотів бути корисним новачкові. Це зовсім не означало, що він готовий був правити підряд всі мої огрихи (в одному випадку, проте саме його підказка дозволила увійти у розмір рядок перекладу, з яким вовтузився на той час вже кілька місяців). Зате це означало, що він був готовий витрачати найдорожче – свій час, аби звернути мою увагу на певні засадничі моменти, без дотримання яких алмази поетових потуг ніколи не засяють діамантами. І хоча зустрічалися ми всього кілька разів, підказки Ореста Івановича об'єктивно заощадили місяці, якщо не роки інтуїтивного осянення тих істин. Я вже не кажу про те, що означало для поета-початківця сприйняття його як рівного, як колеги!

На жаль, подібні підходи з конструктивною критикою, з готовністю простиати руку допомоги геть відсутні в українському літературному середовищі навіть сьогодення, де все зведено як не до компліментарності, то діввертого огуджування, де саме слово «критика» багатьма сприймається чомусь ви-

ключно в негативному сенсі. Більше того, з вуст розкрученого «культурного» письменника чуємо про неетичність критики колег (?!). Якщо ставити знак рівності між поняттями критики і вищуканням вад задля осміювання, приниження, то таку позицію ще можна зрозуміти, але ж поняття критики, особливо критики по-корсовецькому, – то щось значно ширше. Власне, нічого нового в такому підході Ореста Івановича і не було. Так, – прописні приписи педагогіки: критикуючи, показуючи шляхи. Адже й сам, звертаючи увагу учня на його помилки, щоразу вказував на способи їхнього уникнення. Чому ж тоді такі підходи не стали правилом у спілкуванні вітчизняної літературної братії? Може, тому, що широкого спілкування як такого просто не існує? Чи, може, проблема захована значно глибше, а саме в тому, що не спрацьовує біблійний принцип – стався до іншого так, як хотів би, щоб ставилися до тебе? Як би там не було, я з теплотою і вдячністю згадував Ореста Івановича і його конструктивну критику, виклавши кілька років тому свою книжку на сайті письменників *Authonomy from Harper&Collins*, адже там спілкування між колегами йде саме в такому ключі – суцільні похвали, як і гola критика, не захочуються, зате з великою вдячністю сприймається формула: «Ви подали це непогано, але, як на мене, це місце значно краще виглядало б отак і так».

Література увійшла в життя сільського хлопця з учитель-

ської родини легко і природно. Перший досвід віршування він отримав, перебуваючи в партизанському загоні. Після війни, яку він закінчив з двома медалями «За відвагу», було вивчення української філології в педагогічному інституті (закінчив з відзнакою), викладання в школах. Але літературна нива притягувала молодого Ореста, немов магніт. Спершу він друкує свої вірші в газетах, далі прийшла черга публікації у журналі «Дніпро», в «Літературній газеті». В 1965 році видавництво «Радянський письменник» видало його вірші у збірнику «Народження Пісні».

І треба ж було так тому статися, що в розгромній статті 24 річної колеги-поетки та літературного критика Маргарити Малиновської «Творці Новітніх Міфів», опублікованій у журналі «Вітчизна», пролунала критика і на адресу віршів Ореста Корсовецького. Важко сказати, не читавши ані самих тих віршів, ані критики (не зміг, на жаль, відшукати), наскільки серйозними були підстави для неї. Треба розуміти, що йшлося, певно ж, не про якість віршів. Поет, якого друкував «Дніпро», «Літературна газета», – то вже певний рівень. Йшлося, вочевидь, про ідеологічне наповнення творів. Не варто забувати, що на той час минуло лише п'ять років від розвінчання на ХХ з'їзді КПРС культу особи Сталіна, а поет, письменник продовжували кидати за грati і значно пізніше, тож традиції нетерпимості, нетolerантності в середовищі літератури про-

У центрі — Орест Корсовецький

довжували буйно квітувати.

До критики люди ставляться по-різному. Діапазон реакції письменника на критику його творів варіється від тотального ігнорування до самогубства включно. Орест Корсовецький після тієї критики війшов в Криму, де він мешкав на той час, і перебрався на далеку Чукотку. Самозаслання? В певному сенсі. На щастя, навіть найдушкільніша критика не може позбавити справжнього письменника здатності бачити, сприяти і віддзеркалювати світ таким, яким його часто не бачать його сучасники, розмірювати над його сутностю. Була в СРСР така тенденція – писати «в стіл». Збірка «Над слідом ведмежим наметом», що вийшла у видавництві «Радянський письменник» у 1989 році, була укладена якраз із творів з отого його «столу» чукотського періоду.

Повернувшись до Криму,

Орест Іванович продовжував буйно квітувати. Окрім чудових, самобутніх віршів, стиль яких не переплутаєш в українській літературі з жодним іншим, він практикує над словниковим римом, приділяє чимало часу публіцистиці, пише багато статей для щойно заснованої на кримських теренах справжньої української газети «Кримська світлиця». Його полу'янні публікації не залишили байдужою читацьку аудиторію, були швидкою і влучною реакцією на важливі події в Україні, а особливо в самому Криму.

В 1990 році Орест Іванович вступає до Спілки письменників України, а за дев'ять років з його ініціативи і безпосередньої участі було засновано альманах «Прекрасна Гавань» – видання поетів Чорноморського району, перше число якого вийшло у видавництві «Доля». У вересні цього року шанувальникам поезії буде представ-

лено вже сімнадцяте число альманаху. На жаль, Орест Іванович не діждався виходу і другого його числа. 7 вересня 2000 року поета не стало. Любовно укладуваний ним, його другий поетичний збірник «Вітер часу» вийшов уже після його відходу.

Орест Іванович Корсовецький лишив по собі добру і довгу пам'ять. Ще за життя він став лауреатом премії Івана Огієнка, а після смерті його ім'я з ініціативи мешканців селища Чорноморське та співробітників самого закладу присвоєно Чорноморській центральній районній бібліотеці. В її фондах і сьогодні ми можемо бачити його поезію, його публіцистику. В бібліотеці періодично проводяться виставки, присвячені поетові та його творчості.

Цієї неділі виповнюється дев'яносто років від дня народження Ореста Івановича Корсовецького, українця, поета, громадянині. Згадаймо ж його цими днями незлим словом, подякуймо в серці своєму за те, що завдяки його поезії, завдяки світлу, що довго випромінюватиме через його слово його душу, додалося українській літературі, а отже, і нам. Насамкінець пропоную увазі читачів «КС» вірш Ореста Корсовецького «Моїм Словникам», який сприймається сьогодні аж надто актуально.

Валентин БУТ
Чорноморський район, Крим
Орест КОРСОВЕЦЬКИЙ

МОЇМ СЛОВНИКАМ
Скарбниці, немудрим

дивници

В сутузі моїй горьовій,
Мої словники на полиці,
Супутники, пожитку мій!..

Неначе у стисках удава –
Родовища світлих завзять.
В облозі і пам'ять, і слава,
І чботи в душах риплять.

Шаліє бундочна глупота,
На штурми затята п'ястись:
Чобітами в душі охота,
У душі, що скволу далисі.

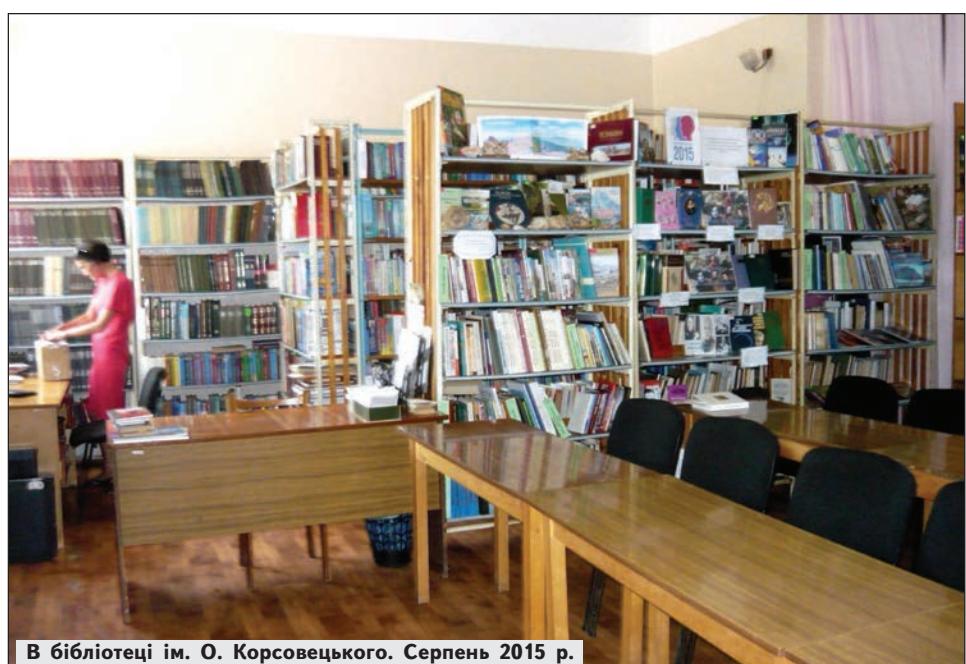
Бідує обложена мова,
Чимдуже її облягли,
І виклав я з рідного слова
Свої оборонні вали.

І в білій полярній пустелі
Я рідні шукав словники.
Співали пісні невеселі
Мої українські думки!

Бривалися люті бенери
Троощити, пускати на дим.
Чобіття виважує двері –
Не дамся, не дамся живим!

Фото Валентина Бута
та з архіву «КС»

(Продовження розповіді
про О. І. Корсовецького –
на 8-10 стор.)

В бібліотеці ім. О. Корсовецького. Серпень 2015 р.

Директор бібліотеки Валентина Кисіль. За її участі було створено бібліографічний покажчик творів О. Корсовецького, який можна знайти на бібліотечному сайті за посиланням: <http://www.bibl-chernom.ru/up/article/file/korsovskij.pdf>

2004 рік, смт. Чорноморське. Відкриття меморіальної дошки про присвоєння районній бібліотеці імені О. І. Корсовецького

ДО 90-РІЧЧЯ
ОРЕСТА КОРСОВЕЦЬКОГО

РАТАЙ

Цьогоріч, 9 серпня, минає 90 років від дня народження Ореста Івановича Корсовецького і збігає п'ятнадцятирічча, 7 вересня, теж цього року, як він пішов на 76-му році життя за вічну межу. Знаний поет, публіцист, педагог, фольклорист, учасник премію імені Івана Огієнка...

Перечитую його поезії, численні статті, невигадані новелі, опубліковані на шпальтах нашої «Кримської світлиці», а також листи до мене — і не пошила думка: він повністю присвятив себе збереженню та розвою рідної культури й мови. А як переживав, брав близько до серця, коли бачив, як у нібито вільний незалежний Україні ганьбиться і принижується ця культура й мова людьми, здавалося, б, покликаними захищати рідний народ від усілякої нечисті. Бачив, як невміруща орда янчарів та манкуртів паплюжить (і зараз топтеться!) по нашій національній гідності, штовхаючи нас на край прірви, безбожно обкрадаючи, і бив на сполох не тільки своїми пристрасними поезіями, а й гарячкою, як саме життя, публіцистикою. Просвітав, переконував, а коли треба було, ставив на місце різної масти негідників.

Унікальна його життєва і творча доля. Народжений на Вінниччині у знамому народними майстрами сели Клембіві Ямпільського району, він з дитинства увібрав багатство пісень іскристого українського слова. Батько, крім учителювання, керував сільським хором, грав на скрипці, «візбирав» по селах фольклор, а мати вела фольклортки. Як згадує поет, вся його дитяча пам'ять «перевита піснями, що співалися у сім'ї». Тож і син згодом, закінчивши Немирівське педінститут, ще і з відзнакою Вінницький педінститут,

одержавши диплом учителя-україніста, хоч би де трудився в школах, організовуве хори сільської молоді, драмгуртки, записує народні пісні.

Якось надіслав свої записи народних пісень в Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії, а в 1957 році прийшло запрошення на Всеукраїнську нараду фольклористів, під час якої сталася незабутня подія в його житті — знайомство з тодішнім директором Інституту Максимом Рильським, що перепросло в ширу дружбу, багаторічне листування. Відомий поет опікувався творчістю Ореста Івановича до останніх днів свого життя, прискіпливо аналізував його доробок. «Й-Богу, талановитий!» — писав про нього в листі від 25 листопада 1957 року до О. Підсухи, редактора журналу «Дніпро».

Не лишав Максим Тадейович поза увагою жодного, навіть найменшого його поетичного успіху, чи то цілого вірша, чи то окремої строфі, чи то хоча б рядка, а то й поодинокого вдалого слова. Приміром, 21 листопада 1961 року писав: «Ви справді порадували мене, «старого ловця», своїми подорожніми віршами. Вони хороши, ясні і світлі». Цікавився драматичними та співочими гуртками: «Радий успіхові Вашого гуртка, «Назара Стодолю» варто готовувати — адже 1961 року 100-річчя з дня смерті Т. Шевченка»...

(5 червня 1959 р.). До речі, майже всі листи поета-академіка до О. Корсовецького оприлюднено у 20-му томі творів М. Т. Рильського. Почав віршувати у 1941 році... за наказом командира партизанської групи. Це були віршовані тексти листівок, що розходилися між людьми. Шістнадцятиріч-

О. Корсовецький (у центрі) в редакції «КС»

МИНУЛЕ І МАЙБУТНЕ

Були криваві автократи,
Час каламутний, мов кисль, —
Суціль високі поступали
І звірства, безуми суціль.
Були підлігачі-вандали,
І, жахом пещені у злі,
Жили, терпіли і мовчали
Батьки, тепер і вчителі.
Бучні затямини спектаклі
Про небувалу благодать,
Минулим часом пересяклі,
Тепер що гальма верещать.
Там закрутись веремія,
Там хлипи, скиглення, ниття:
Жива стара шизофренія
Конає — прагне майбуття.
Шаліють, завше непозбутні,
Метикуваті до огуд,
Колишній дур,

колишній плутні,
Колишній страх, колишній блуд.
Як хочує світом колотити!
Але захіріла снага.
Не вчора люди будуть жити,
Час думку в діло упряга.
Щезають давні чортовини,
І щось незване постає,
І від минулой причини
Майбутнє ляку завдає.

ПЕРЕДВИБОРНЕ

Колотнечі та бучі
Шахрухань-спокушань.
Преподобники злючі
В душі хлюптають твінь.
Преподобні святохи,
Трохи німб не сія,
Трохи, тілечки трохи
Несвяті житія...
На облуд не гидливі,
Напустили мани,
Ловлять душі хибливи
Сатаніш Сатана.

Сатані неспромога!

Сатані дивина! —

Та побійтесь ж Бога!

Заволав Сатана.

Що їм кари Господні.

Загрібають улов.

У небесні безодні

Бог по правду пішов.

ДЕПУТАТОВІ

Непогожа вишина
В брилах ще зимова,
А внизу давно весна,
Хуга пелюсткова.

Йшов ти вгору, не згори,
Знизу вийшов з дому
І до часу до пори
Біля туч і грому.

І пора й перепора

Правди-нелукавки:

На горі ти не гора,
Люди — не муравки.

Хоч бідовий, мов огонь,
Вдачею свою.

На горі не охолонь
Божою душою!

На горі мороз пройма,

В інні брилини,

Та нікчемні зима,

Іде весна з долини.

Хай бурімна височинь

Снігом досі хвище —

Добувається цвітінь

Знизу вище й вище!

ПРАВДА І КРИВДА

Правда, карана та мучена,

Сміліють страхом упокорені,
Де віра все-таки веде.

ПОЛЕГЛИМ

У ЕДИНОМУ БЮ

Турбуйте, турбуйте живих

В густенних туманах ошуки,

Полеглі в полках штурмових

Солдати в бою без науки.

Хлопійка, нема й двадцяти,

Турбуйте, солдати безмовні,

Потягіт огнем з висоти

Вчораши колони призовні.

Минають пляжі знадливі,
Де піниться лазур,

До рідного пожадливі

Гані, Асан, Гафур.

Міражі розплываються,

І йдуть татари, йдуть.

Верта-а-тось! Верта-а-тось!

Легка-хай-буде-пу-у-ть!

* * *

У Криму над Качею-рікою,

Над туманом скеля угорі,

У тумані скеля під горою,

А між ними дікі чагарі.

То пропали мати із дочкою.

Прослух докотився крізь вікі:

I шпарки в яснину.

Стала далеч виднішою,

Стало більш ясноти —

Я іду, я мужніша,

Я повинен дійти!

ЗУРОЧЕНІ

Що за горювальники

Багнуть порохна,

Вчора ще мовчальники,

Вчора німина?

Розумом звихнулися?

Воля язикам —

Що то ми научилися:

Нам би, нам би, нам...

Нам би, щоб страховища,

Впину-угомону.

Чорне діло губить згоду,

В пам'яті не гине.

Рід не хоче переводу,

Брате-слов'янине.

Не уманюй же в омани,

Скличмося до тями,

Бо дружилися слов'яни

ВІЛЬНИМИ братами!

ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО

Росисті килими кульбабні,

Луги, стави, очерети,

Шумкі бори, дороги звабні,

Та... не збагнеш, куди іти.

Немов Овідій у вигнанні,

Став без путі на ста шляхах.

Усюди затиски капканні,

Хваткі, у серці й на вустах.

Мовчить верховин

славољубець,

Ходи, немов на мотузку,

Броди, клади гриби

в козубець,

Боровички у сосянку.

Безвихідь. Окрики погрозні

Та застережливі слова,

Сусіди тихі та морозні

Та біль у серці не гвава.

Бери козубець-берестяницу —

Мов душу, працю відніли.

Згорає серце доостанку,

Мов закопали, загребли.

У двері стукати глухому?

Ні, хоч би лихо стергло,

Не будь супутником ліхого,

Хай бідним чаплінським

Шарло!

Ні, не лабузні догоджання,

Не ладан, смина та елей!

Турні невільне покаяння,

Ми познайомилися, як йому добігав сьомий десяток літ з «буketом» усіляких болячок. Довгенько я не наважувався не тільки подати йому руку, а навіть заговорити: лякала ота незвичайна його біографія і вікова різниця. Аж раптом на одному з письменницьких зібрань він сам підішов і, сяйнувши своєю неповторною усмішкою, сказав: «Будьмо. Ми ж учителі. Нам треба родичатися». Це давнє українське слово в Ореста Івановича було з підтекстом: спорідненість душ. Перш, ніж підійти, він, навчений гірким досвідом, певне ж, «приїштовався» не раз...

Знаю, що «породичався» він і з іншими побратимами по перу: Олександром Губарем, Данилом Кононенком, Валерієм Тарасовим. До нас тягнувся, а ми, зрозуміло, до нього — усім єством, ділився творчими планами, випромінюючи стільки духовної енергії, сонячної людяності, живодайної сили! Створювалося враження: він десь у письменстві, у слові, як той ратай на хліборобській ниві, буденної суеті для нього мовби і не існувало! Виснахував себе «трудами» і днями, а здоров'я було підірване війною і чукотським немилосердним кліматом. У листі до мене 14 вересня 1998 року писав: «Як бачите, працюється, хоч здоров'ям похвалитися не можу. Нещадно знову лежав у лікарні, що потребувало чимало коштів... Спасибі добрим людям і синові: допомогли! Але ж після Нового року курс треба повторити...».

Давніше, 14 червня 1997 року: «З душі спасибі за добрі слова про мою поезію! Я не намагаюся писати дуже оригінально, я Ви пишете. Все залежить від ланцюгової реакції того, що копичилося багато літ і нарешті почало несподівано з'єднуватися...». Приємною несподіванкою для мене був його вірш «Бересток», присвячений виходу моєї поетичної збірки «Ужинок». Вірш опублікований у книжці «Вітер часу» на стор. 93-94.

Не може не захоплювати ерудиція, вродженна інтелігентність О. І. Корсовецького. І ще: його закоханість у самоцвіти української мови, зібрані, зокрема, у Словнику Бориса Грінченка і знайдені ним самим у мові народній. Завдяки одержимості і наполегливості Ореста Івановича повернулися до життя запашні слова і вислови: злочинники, боркати, вчахати, дивниця, канюки, пожижток та інші. Природній органічні, приміром, такі рядки з поезії «Канюки»:

Теж мовби у жалобі
У наш міністрий час
Ридальці гачкодзобі
Вичигують на нас.

Справдешні, не марюки,
Безкрайні хижаки
Аж скіглять, мов канюки,
А кіті — що гаки.

Гірко усвідомлювати, що такої величини письменник, яскрава й масштабна особистість, напіз забутий і в Україні, і в Криму. Гадаю, він заслугувує щедрішої пам'яті земляків-вінничан і нас, кримчан. Досі на будинку в селищі Чорноморському, яке він так любив, де стільки літ плідно трудився, звідки пішов за небокрай, не встановлено меморіальну дошку. Варто також видати окремою книжкою його публіцистику. Настав час підготувати нам, письменникам, книгу спогадів про цього справжнього робітника на ниві рідної культури. Тішить те, що у Чорноморському 30 квітня 2003 року його ім'ям названо Центральну районну бібліотеку, це — єдина книгохріння з ім'ям сучасного українського письменника.

А закінчу свій спогад-есе власним віршем.

ПАМ'ЯТИ О. І. КОРСОВЕЦЬКОГО

Мені насився віковічний ратай...
Бреде за плугом, ниву обробля...
Від болю терпнуть руки вузувати,
Чорнющий сам, як матінка-земля.
До плуга він прив'язаний неначе,
Оре й оре вікрайську ціліну.
Біль переносить, як ніхто, терпляче —
Таку, бач, доло вирав клопітну.
Ви стільки цілини переорали,
Наш ратаю, на довгому віку!
І ось пішли за дальні перевали
Спочити, вклонитись дядькові Ільку.*
В моїй слізі — Ваш усміх в будній свята,
Ваш образ в моїм серці не вмира...
Мені насився віковічний ратай,
Що засиває ниву для добра.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ

с. Пруди в Криму

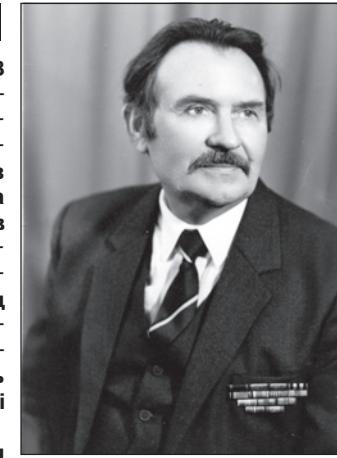
Примітка. Ілько Олександрович Корсовецький, рідний дядько Ореста Івановича. Розстріляний енкаведистами 3 листопада 1937 року в урочищі Сандормох за те, що розбив молотком власноруч зроблений скульптурний портрет Й. Сталіна...

Орест КОРСОВЕЦЬКИЙ, письменник

У мене в руках незвичайна книга, видана 1998 року Головною спеціалізованою редакцією літератури мовами національних меншин України, упорядкована братами Борисом та Костем Хоменками, художньо оформлена Жаннетою Присяжною, з двома передмовами — академіка Івана Дзюби та братів-упорядників. У ній шістдесят дев'ять разів надруковано один і той же славетний вірш! Шістдесятма дев'ятьма мовами народів світу в алфавітному порядку за найменнями народів — від аварської, агульської, азербайджанської, алюторської, англійської до чукотської, юкагирської, якутської, японської! Це — вірш В. Сосюри «Любіть Україну». В кінці книги упорядники дали короткі довідки про всіх перекладачів.

Вже з'явилася в газеті «Освіта» (за 14-21 квітня 1999 року) прекрасна рецензія професора А. Подолинного. Немає сумніву, будуть ще.

Мені душа промовляє не рецензію на книгу чи вірш, а розповідь про весь український народ, окрім його синів, у тому числі і мене самого, в ураганах подій моєї пори. В цій розповіді багато прізвищ, Сосюри та його віршів відводиться небагато місця, але без такого велетенського тла сучасний читаць, гадаю, не осягне всього значення як того вірша, так і появи його антології стількома мовами. Отож розповідаю...

Сталіна, що тримав у руці машинопис «України в огні», поряблений підкрасленнями червоним олівцем. Монолог зводився до того, що О. Довженко «преувеличує роль України и ее народа в этой войне».

«Сталіна, звичайно, ніхто не перебивав, — читаємо у спогадах Богдана Максимовича. — Лише Берія кілька разів вихоплювався з реplikoю: «Да, Довженко звужено вправив мозги...» — очевидно, йому дуже подобався вислів командувача Горлова із «Фронту» Корнійчука. Олександр Петрович сидів за столом напружений і дуже блідий. Єдине, чого хотілося в ті хвилини, казав батько, це кудись й принести йому води. Десять на середині свого виступу Сталін зупинився навпроти Корнійчука і запитав: «А що думають по поводу сценария товарища Довженко руководителя Союза писателей України?». І хоч батько на той час уже був керівником Спілки письменників України, Сталін його особисто не знав і тому запитання було, безперечно, звернене не до нього. Ще не встиг як слід злагутися сенс запитання, згадував Максим Тадейович, як Корній-

ЯК ЖЕ НЕБЕЗПЕЧНО БУЛО ШАНУВАТИ УКРАЇНУ!

МЕДИТАЦІЇ ВІД НЕЗВИЧАЙНОЇ АНТОЛОГІЇ

Вихований радянською школою, де мені говорили про рівність націй в СРСР і чи не третім-четвертим було слово «інтернаціоналізм», сповідуючи його як єдино вірну національну політику, я з жовтня 1943 року, вісімнадцятілтій, зіткнувся з геть чисто іншою, приголомшливою дійсністю, яку по війні під загрозою найлютіших покарань замовчували, а дехто заперечує і нині. Та хоч на голові хай стають і дригають ногами, а було те, було, було! Хто заперечує, у того ні совісті, ні честі. Про таких башкирське прислів'я: «Безсвінний не зупиниться», себто здатний на безперервні, нескінчені лукавства, облудництва, ошуканство, інші мерзоти.

А кажу ось про що. На фронті, певна річ, небезпечно, але про таке і подумати раніше я не міг: можна було загинути від того, що... українець, який зазнав окупациї!

«Наотсживались на сале в кукурузе,

мавпування, але може обірвати чи склічити не лише мою долю. Так воно й було...

31 січня 1945 року О. Довженко записав у щоденнику: «Сьогодні роковина моєї смерті. 31 січня 1944 року мене було привезено в Кремль. Там мене було порубано на шмаття, і окривавлені частини моєї душі було розкидано на гарбу й поталу на всіх зборищах. Все, що було злого, недобого, мстивого, все топтало і поганіло мене». Таким було покарання за кіносценарій «Україна в огні».

28 серпня 1943 року Олександр Петрович ознайомив зі своїм твором М. С. Хрущова, про що зробив такий запис: «Читав сценарій М. С. до двох годин ночі у с. Померках. Після читання була досить довга приемна бесіда. М. С. сценарій «Україна в огні» дуже сподобався, і він висловив думку про необхідність надрукувати його окремою книжкою російською та українською мовами». Розхваливав сценарій і Маленков. Ось запис 5.IX.1943 року: «Він дякував і вітав мене з приводу «Битви», що вподобалася Уряду і Політбюро надзвичайно... Говорили про «Україну в огні»... Він дав мені згоду на те, аби видрукувати «Україну в огні» всю цілком і негайно».

А 26.XI.43 р. — запис про перший хрискіт грому: «...Моя повість «Україна в огні» не сподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і постановки...». Сталін звинуватив митця «в українському націоналізмі», звичайно, «буржуазному». Це був страшний вирок.

Довго було таємницю, що і ким говорилося на засіданні Політбюро ЦК ВКП(б) у Кремлі 31 січня 1944 року, коли було розтоптано творчу долю О. Довженка. Таємницю розкрив лише недавно син М. Рильського — Богдан Максимович, нині уже покійний. На тому засіданні разом з О. Довженком, О. Корнійчуком і М. Бажаном був присутній М. Т. Рильський, 13 травня 1943 року обраний відповідальним секретарем правління Спілки письменників України. Це єдиний випадок у житті М. Рильського, коли він був запрошений на засідання ЦК ВКП(б), де бачив і чув Сталіна. Повернувшись пізно вночі, Максим Тадейович докладно все розповів дружині, а малий Богдан, вражений тим, що тато зустрівся з самим Сталіним, закарбував у пам'яті чи не кожне слово. Через багато років Богдан Максимович неодноразово переповідав мені чуте тоді, читав уривки спогадів про батька (вони були випущені у світ окремою книжкою «Мандрівка в молодість батька» у 1995 році) видавництвом «Молодь» уже після смерті Богдана Максимовича.

Жодного обговорення «України в огні» членами Політбюро не було. Упродовж усього засідання тривав монолог одного

Володимир СОСЮРА

ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ

Любіть Україну,
як сонце, любіть,
як вітер, і трави,
і води,

в годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди!..

Любіть Україну, у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Для нас вона в світі єдина, одна
в просторів солодкому чарі...
Вона у зірках і у вербах вона,
і в кожному серця ударі...

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
і сльози, і все до загину...
Не можна любити народів других,
коли ти не любиш Вкраїну!..

Любіть у коханні, в трудах, у бою,
як пісню, що лине зорею...
Всім серцем любіть Україну свою,
— і вічні ми будемо з нею!

1944

чук, який сидів з ним поруч, стрімко підвівся і, ні секунди не вагаючись, відповів: «Они разделюють вашу точку зоря, товарищ Сталін!». На тому обговорення, якого, власне, не було, — був одноосібний сталінський присуд, — скінчилось. Запрошені вийшли...».

Де й поділяється люб'язність М. Хрущова. 31.XII.43 року він відмовився прийняти автора так розхваленої ним «України в огні». Зустріч відбулася аж 31.I.44 р., про що в щоденнику О. Довженко записав: «Сьогодні був у М. С. Х. Тяжке побачення, і зараз ось уже минуло дві години, ще не пройшло гнітуче бажання вмерти. Аби не жити, не відчувати жорсткості людської. Се ніби був не М. С., і я був ніби не я. Був холodний, безжалісний небожитель, суддя і винуватий, аморальний злочинець і ворог народу, себто я». Закінчилася зустріч погрою Хрущова: «Ми ще повернемося до розгляду вашого твору. Цього ми вам так не залишимо...».

У зв'язку з цим випадком ще раз повернемося до переповіді Богдана Рильського про засідання Політбюро 31 січня 1944 року: «Був і такий, як тепер розумію, дуже прикий для подальшої долі Довженка випадок. Сталін підійшов близько до нього й промовив: «Скажіте, товарищ Довженко, може бытъ, кто-то вас поддерживал, утверждал, что сценарий хороший, остро написан?». Довженко відповів: «Нет, никто не поддерживал». Хрущов, Маленков були поруч, німували... (Закінчення на 10-й стор.)

(Закінчення. Поч. на 9-й стор.)

11 липня 1945 року високопоставленим чиновником було сказано: «Ви будете работати в Москві. Я не советую Вам ехати на Україну. Вам не надо туда ехати...». На все подальше життя ляло на митця тавро «український націоналіст», якому не можна навіть побувати в Україні. Протягом усього подальшого життя О. Довженко так і не міг зрозуміти, в чому Сталін побачив той страшний український націоналізм. Але 27 липня 1945 року таки жахнувся від приголомшивого висновку: «Товаришу мій Сталін... невже любов до свого народу є націоналізм?». Так сянула моторошна істина. Націоналізмом Сталін називав зображення подвигів українського народу у війні з фашистськими загарбниками!».

Один з персонажів кіноповісті старий полковник німецької розвідки Ернст фон Краузе каже про український народ: «Я вивчав його історію. Його життєздатність і зневага до смерті безмежні... Так не підкорятися і так умирати, як умирають українці, можуть лише люди високої марки». Ось у якому світлі Сталін побачив націоналізм!

Націоналізмом визнав Сталін такі слова: «Які бились люди! Немов цілі століття незламної упертості і бойових щедростей розкрилися раптом у Вернігорах, Труханових, Вовках і Якимахах. Рідна батьківська земля умножила їх гнів і силу бойового запалу».

«Націоналістичним» було ось яке зображення партизанської боротьби на теренах України: «То були люди, яких нічо в світі не могло вже спинити, ні обеззброїти, ні втихомирити. Молоді юнаки, підлітки і старі батьки, навіть дівчата, котрим у століттях не снилось таке життя, творили в загонах суверу помсту народу». Це Довженко писав про мене, моїх дружів-однолітків, моого тата...

...Нескори ми одержали партизанські квитки, навіть бойові нагороди, а тато май так і не дочекався письмового визнання: прийшло після його смерті. Аж у 1985 році невідомий мені М. Ктитарев у документальній повісті «Двобій» (видавництво «Промінь», Дніпропетровськ) немале місце надав описові моїх вчинків у партизанській групі.

Тільки після секретної доповіді М. С. Хрущова 25 лютого 1956 року істина почала з'ясовуватися: Сталін у той час, коли О. Довженко створив свою кіноповість, планував депортацию з України мільйонів українців, які з вини його бездарного керівництва потрапили в окупацию! А кіноповість О. Довженка робила цей план безглуздим і злочинним! Жахливий висновок: якби «Україна в огні» малювала українців мерзеними зрадниками, не гідними жити на своїй землі, доля митця була б іншою. Сталінові потрібний був наклепник на свій народ, а не полум'яний його патріот!

Сталін вилучив роль другого в СРСР за чисельністю народу, народу України, у спільній з іншими народами смертельній боротьбі проти загарбників, значення багатомільйонних утрат, багато в чому спричинених його ж, Сталіна, стратегічним неузвітством, про що говоримо світ, якщо його своєчасно не дезінформувати міфом про загальнє зрадництво українців, як і кримських татар, чеченців та інших народів. Отож ті любов та шаноба до українського народу, які вклав О. Довженко у свою кіноповість, були небезпечні особисто для Сталіна, а тому їх треба було затавчувати як український націоналізм. Була, думаю, ще одна причина сталінської політики щодо України. Сталін розумів, що український народ, поки він разом, ніколи не забуде про Голодомор 1933 року. Лише розпоряджений по «отдельным краям СССР», в асиміляційному тилі серед інших національностей, не матиме він змоги притягти організатора до відповідальності.

У травні 1945 року Сталін виголосив знаменитий тост за російський народ, і в пресі, радіо завиравав небувалого могутності нурт російського націоналізму. Досягнення російської культури і науки, талановитість росіян прославлялися як авангард світових. Оповідання М. Лєскова «Лівша» видавалося велетенськими тиражами, тисячі разів читалося по радіо. На будь-який видатний винахід, що збагачував людство, вишукувався росіянин, що винайшов те раніше. Це і розумних росіян ставило в незручне становище. Пам'ятаю відлунок тієї бундючності у 80-ті роки, коли працювали на далекій Чукотці і там було у вічній мерзлоті знайдено заморо-

жене мамонтеня, на що «Комсомольская правда» відлунилася велемовно патріотичною статтею під заголовком «Россия — родина слонов!». Реготали мої друзі-росіяни, а потім — цілій світ...

Не було в Україні по сталінському хвальному тостові. В липні 1946 року ЦК партії в Москві суворо звинувачив українських комуністів у недбалстві стосовно ідеологічного керівництва літературою, мистецтвом, наукою, «де існує ворожа буржуазно-націоналістична ідеологія». Це був наказ учинити новий погром національної української інтелігенції, і виконання не забарілося. Заступник Хрущова з ідеологічної роботи К. Литвин очолив шалене цькування авторів щойно виданої «Історії української літератури» за начебто звелічування західних впливів та замовчування благотворних впливів літератури російської. Далі настало черга погрому першого тому «Історії України» за редакцією М. Петровського. Таких паплюжних висловів на сторінках преси мені до того не доводилося читати.

А в листопаді 1946 року до М. Рильського завітав з ЦК КП(б)У Д. Копиця. Цілий день до вечора терпляче ждав поета, котрий був відсутній. А дочекавшись, усамітившись з ним і передав «прохання» ЦК написати заяву про звільнення від обов'язків голови Спілки письменників України. Ясна річ, це було виконано, і 17 листопада 1946 року головою правління СПУ було обрано О. Корнійчука. Незабаром з'ясувалося, для чого це було зроблено.

З вересня до грудня 1947 року Л. Кагановичем, якого Сталін послав до України першим секретарем ЦК КП(б)У, була розпочата люта кампанія паплюження, а отже, знищення М. Т. Рильського за той же незбагнений «український націоналізм»...

В той час мій полк повернувся з Австрії в Україну, в Ізяслав, що поблизу Шепетівки. Який же я був збентежений, коли в казармі подали газету з навіжено лютим звинуваченням поета: моя святоблива пошана до великого поета була в полку відома чи не кожному.

«Націоналізм» виявили в найбільш високохудожніх творах «Слово про рідну матір», «Жага», «Мандрівка в молодість». Навіть у знаменитому вірші «Я — син Країни Рад» його знайшли: яких рад, чи не петлюрівських?. Наслідком було те, що не лише оригінальні твори, а й геніальні переклади М. Рильського перестали друкувати. Один з критиків — Ілля Стебун — так і сказав: «У нас для вас паперу не буде». Вивчення творів поета в школах, технікумах, вузах було припинено, з бібліотек вилучили його книжки.

Одночасно з М. Рильським зазнав погрому Ю. Яновський. Його роман «Жива вода» було оголошено контрреволюційним, націоналістичним.

Яновський захворів. Загострилася виразка шлунку. Почалися спазми судин головного мозку, внаслідок голова розколовалася від болю. Письменник лежав у ліжку, а голобельна критика не вгавала. Що б Яновський не друкував — усе заливало розгрому за «націоналізм». Врешті-решт, письменник зовсім відмовився писати українською, перейшов тільки на російську і... одержав Сталінську премію в 1952 році. А в 1954-му вмер...

Як не згадати, що в розмовах зі мною Богдан Максимович Рильський неодноразово говорив, що смертельна недуга у батька почалася, можливо, з голобельної кампанії 1947 року...

З кінця того року, як пам'ятаю, спалахнула в армії пошесті називати бандерами українців, котрі зазнали окупации. Гвардій сержант з двома роками окупацийного партизанського стажу, я мав необережність сказати, що зайду в пікуту тому, хто мене так назве, і, ясна річ, відразу ж почув від старшого на два звання — старшини. Під пекучими поглядами занімілых солдатів я дотримав слова, та так, що ехидно-провокатор повалив стіл і показав підшви чобіт з другого боку. Мусив би я іти в трибунал, та врятувало чудо: в штаб полку прийшла постанова Ради Міністрів про демобілізацію моєго року народження, але.. тільки солдатів. Командир моєго гвардійського корпусного полку скористався цим, негайно мене розжалував і наказав, щоб через дві години духу моєго в полку не було. Так 24 лютого 1948 року я опинився поза загрозою трибуналу. Вже, здається, вдома читав погромні статті про оперу К. Данькевича «Богдан Хмельницький» за те, що росіянам нібито в ній не було належного місця.

Придбав «Російсько-український словник», виданий у Москві, який зобов'язана була мати кожна, навіть районна, газета. В Україні він заслужовано дістав називу «російсько-російського», а ще «зеленої жаби» — за колір обкладинки. Все багатство суто української лексики було вилучено. Лексика всього, що друкувалося, звірялася з тим словником. Коли в моїх віршах знаходили «націоналістичне» слово, якого там не зафіксовано, суворо питали, звідки я його взяв. Коли відповідал, що у Тичини чи Рильського, вирикали: «Ну, що попові можна, те дякові зась!». І викреслювали, вимагали «реестрового слова»...

Свого апогею антиукраїнський погром досяг, коли 2 липня 1952 року в газеті «Правда» було надруковано без підпису підвалну статтю «Проти ідеологічних пе-рекрученів в літературі». Довго вважалося, що автором був той же Л. Каганович. Академік І. Дзюба у передмові до антології, що викликала цю мою розповідь, подав інші відомості: «...Сталін відомо, що авторство статті належить самому Сталіну». Йшлося про вірш В. Сосюри «Любіть Україну». У статті говорилося, що під чим

віршем підписанісь би Петлюра чи Бандера. Наслідком була лавина статей, за-сідань, зборів, активів з промовами і зви-нуваннями, звинуваченнями, звинуваченнями в «націоналізмі», хоча ніхто так і не сказав конкретно, в чому ж він полягав, де, в яких рядках виявленій.

«Любіть Україну» В. Сосюра написав 1944 року через три місяці після сталінської розправи з О. Довженком за сценарій «Україна в огні». Певна річ, тоді поєт не зінав, за що саме постраждав Довженко. Але дуже добре зінав О. Корнійчук, який був, як уже знаємо, присутній при цьому і висловив повну солідарність зі Сталіним. Отож після перших публікацій вірша «Любіть Україну» (4 червня в газеті «Київська правда» і 16 червня 1944 року в газеті «Література і мистецтво») на письменницьких зборах організував цькування Сосюри за цей вірш, після чого поєт зробив другу редакцію. Хто знає, може, саме за цей вірш поетові було завдано першого, попереджувального удару: була арештована і відбувалася невідомо за що покарання в таборах дружина поета Марія, так опоєтизована в його творах.

Сосюра був тяжко хворий. Мучила гіпертонія, а внаслідок тяжкого поранення в громадянську війну відчувається вади серцевої діяльності. Відома надмірна Сосюрина вразливість призводила до нервового виснаження і лікування в клініках, куди приходив сам.

Мені розповідали про такий випадок. Невдовзі після погрому вірша «Любіть Україну» група письменників ішла якоюсь вулицею Києва. Раптом з-за рогу вийшла людина, побачила їх, повернулася і кинулася втікати. Хтось вигукнув: «Та це ж Сосюра!». Письменники кинулися слідом і побачили притислого до будинку, блідішого за стіну поета. «Володимире Миколайовичу, що з вами?» — почали питати. У відповідь чулося лише: «Не буду... Не буду... Не буду...». Письменники відвідали поета додому. Там він зараз же зібрав невеличку валізу і попросив одвезти його в клініку...

А газети в цей час багатомільйонними тиражами публікували карти планів «сталінського перетворення природи», «великих будов комунізму»: будівництва гіантських каналів у пустелях, повороту для цього могутніх сибирських рік, про-кладання залізниці за Полярним колом через увесь СРСР, тунелю до Сахаліна. Лише після знаменитої секретної до-повіді Хрущова ми почали здогадуватися, що то за «отдельные края СССР» і для чого планувалася депортация українців, які зазнали окупации, по суті, — всього українського народу. Ось чому графа «п-рерування в окупациї» була обов'язковою для кожної анкети в кожній особовій справі

кого б то не було.

Справді, розкидані, розпорощені по тих «отдельных краях» під пресом невгамованої найжорстокішої русифікації українці вже ніколи б не мали змоги притягнути Сталіна до відповідальності за голodomори та репресії і разом з тим не мали б змоги спростувати жахні обвинувачення в тому, що вони — головні винуватці військової катастрофи 1941–1942 років як народ-зрадник. Ось чому патріотизм Довженкою «Любіть України в огні» та Сосюриною поезією «Любіть Україну», твори М. Рильського, Ю. Яновського та інших письменників, опера «Богдан Хмельницький» і все-все інше українське так жорстоко громилися.

Разом із публікуванням тих карт на газетних сторінках скажені кампанія цькування так званих «космополітів», себто євреїв, наслідком чого були репресії і переслідування не лише єврейських письменників, художників, учених, а й широкого єврейського загалу. Та й це пов'язувалося з «українським націоналізмом»: нібито за допомогою «міжнародного еврейства» українські націоналісти шкодили СРСР і за допомогу були згодні віддати євреям Крим...

Всі розуміли: настає нова кривава «чистка». Але 5 березня 1953 року Сталін помер. Депортация українців перестала загрожувати. Графа в анкетах про перевібання в окупациї почала щезати...

Ta вже судові

**ДЕРЖКОМТЕЛЕРАДІО ОГОЛОСИВ
ЛАУРЕАТІВ ПРЕМІЇ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА В ГАЛУЗІ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Комітет з премії ім. Івана Франка у галузі інформаційної діяльності, до якого увійшли керівники структурних підрозділів Держкомтелерадіо, Міністерства освіти і науки та Міністерства культури України, творчих спілок та громадських організацій, визначив цьогорічніх лауреатів премії. Про це повідомляє пресслужба Держкомтелерадіо.

Лауреатом премії 2015 року у номінації «За кращу публікацію у друкованих ЗМІ» визнано документальну повість Сергія Сай-Боднара і Петера Хоманна «Любов і смерть Магди Хоманн».

«У книзі розповідається про долю мешканки Німеччини, яка, закохавшись у військовополоненого з України під час Першої світової війни, приїхала з ним на Поділля, де пізнала випробування колективізацією, Голодомором, війною. Її діти воювали проти її братів і племінників. Свіча Магди Хоманн згасла у сталінських таборах ГУЛАГу. Де саме, невідомо й понині», — зазначає пресслужба.

Український журналіст Сергій Сай-Боднар та німецький краєзнавець, дослідник, публіцист видання Winsener Anzeiger та MarchQHeide Петер Хоманн є нащадками Магди Хоманн.

У номінації «За кращий твір у телевізійній сфері» перемогу здобув документальний фільм Олександра Домбровського (ДТРК «Культура») «Дмитро Дорошенко. Мої спомини про недавнє минуле. (1914-1920)». Фільм є екранизацією одноіменної книги громадського діяча та нащадка гетьмана Петра Дорошенка.

Найкращим радіотворм визнано програму журналіста Сумської ОДТРК Олександра Бабурова «Засвіт встали козаченки», присвячену його землякам-офіцерам, які загинули під час виконання бойових завдань у ході АТО.

У номінації «За кращу наукову роботу в інформаційній сфері» перемогла книга упорядників Миколи Ротмана, Євгена Філя, Олександра Гуцалова «Тарас Шевченко у пам'яті поколінь», видана ПП «Лідер» (Тернопіль).

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко, який вів засідання з нагоди оголошення переможців, повідомив, що на здобуття премії буде висунуто 24 роботи з 12 областей України.

«Менше, ніж минулого року, на жаль, було представлено творів у номінації на кращу наукову роботу в інформаційній сфері. Хотілося, щоб більш активно брали участь у конкурсі на здобуття премії журналісти-радійники. Водночас практично усі висунуті твори відповідають високим вимогам премії», — зазначив він.

Нагадаємо, премію ім. Івана Франка в галузі інформаційної діяльності було засновано 2004 року. Нею відзначаються автори нових оригінальних публіцистичних творів, що сприяють утвердженню історичної пам'яті народу, його національної свідомості та самобутності, спрямовані на державотворення і демократизацію українського суспільства.

Твори на здобуття премії ім. І. Франка подаються щорічно до 1 травня. Твори мають бути опубліковані (оприлюднені) у завершенному вигляді протягом останніх трох років, але не пізніше, як за півроку до їхнього висунення на здобуття премії.

Премія присуджується щорічно до дня народження Івана Франка — 27 серпня — у розмірі 2 тис. грн. кожна за рахунок коштів, передбачених на цю мету в державному бюджеті, і розподіляється Державним комітетом телебачення і радіомовлення України в чотирьох номінаціях.

Свого часу лауреатами премії ім. І. Франка стали автори телевізійних програм: Андрій Цапленко, Єгор Бенкендорф, Галина Устенко-Гайдай, Костянтин Стогній, Леонід Мужук, автори радіопрограм: Світлана Короненко, Володимир Різун, Юрій Шаповал, Василь Бирзула, автори публікацій у друкованих ЗМІ: Сергій Шевченко, Олександр Балабко, автори наукових праць: Анатолій Марущак, Іван Машенко та інші.

Як писала «Телекритика», минулого року премію ім. Івана Франка у галузі інформаційної діяльності у номінації присудили Павлу Усенку за нарис «На Шевченковий орбіті: Зигмунт Сераковський», колективу Національної телекомпанії України (автор сценарію Володимир Качур, режисер Сніжана Потапчук, оператор Степан Юрченко) за документальний фільм «УГС. Українська гельсінська спілка. Вектор визначене» та Тетяни Дзюби за монографію «Спрага народу і спрага Вічності. Публіцистика другої половини XIX — першої третини ХХ ст.: модель національної ідентичності».

«Телекритика»

ЛІНА КОСТЕНКО ДОПИСУЄ РОМАН ПРО ДЕГРАДАЦІЮ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Відома українська письменниця Ліна Костенко готова виходити новою художньо-історичною книгою. Про це повідомила Оксана Пахльовська, донька Ліни Василівни, письменниця, культуролог, професор Римського університету «La Cap'єнса» під час зустрічі з учасниками Літньої школи журналістики, пише газета «День».

За її словами, це буде прозовий твір про долю українців у Російській імперії, який охопить історичний період кінця XVIII — XIX століття. «Не буду повністю розкривати секретів. Це — прозова річ на межі художньої літератури та історії, яка показує еволюцію та деградацію Російської імперії через перехрестя українських долі — стертих, знищених, перетасованих. Історія, де є Україна, Росія, Польща та Франція. Це — XIX століття, починаючи від Катерининської доби і закінчуючи крахом імперії», — розповіла Оксана Пахльовська і додала: «Абсолютно ніхто не чекає цієї книги, але вона вже є».

Нагадаємо, це буде перша нова прозова книга письменниці за останні п'ять років. Адже до цього останній прозовий роман Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» вийшов у грудні 2010 року.

ЛЕВКО ЛУК'ЯНЕНКО ПРОВІДАВ ВОЛИНСЬКОГО АВТОРА І ЙОГО МУЗЕЙ

З нагоди презентації нової книги Олександра Середюка «Злій геній — вождь тероризму» на Волині приїхав екс-народний депутат, голова Української республіканської партії, багатолітній політ'язень радянських конглаборів, Герой України Левко Лук'яненко.

Організатори Всеукраїнського фестивалю патріотичної пісні «Бандерштат» запросили Левка Григоровича і собі на свято. Відомий політичний і громадський діяч виступив перед молодіжю на гуттірі і презентував книгу Олександра Середюка, головним рецензентом якої став. Грунтovno оцінивши цю монографію, він дав їй високу оцінку, сказавши, що: «Книжку доктора філософії О. Середюка можна поставити в один ряд із дослідженнями Володимира Білінського «Країна Моксель» та Павла Штепи «Московство». Ці славні українці досліджують Москву, що відповідає позиції української історичної правди, чим допомагають хохлам і малоросам прозріти й повернутися в лоно українства. Їхня увага зосереджена на дослідженнях минулого Москвиціни. О. Середюк досліджує події ХХ століття. Це близьче до сучасності, це зацікавлює більшу кількість українців, отже, підготує й обрійті їх для патріотично-просвітненської та ідеологічної боротьби супроти московського шовінізму та його нового випливу, так званого «руського міра».

О. Середюк відкриває завісу з таємниць біографій провідників російської революції та особистісні мотиви їхньої кровожерної діяльності. Читач зустріне в книжці масу великих цікавих фактів, що їх комуністична імперія ретельно ховала від народу. Злочинці бояться денного світла. Це світло створив автор книжки і показав те, чого українці не знали. А пізнавши, тепер по-іншому поглянуть на Московщину та українську трагедію ХХ століття».

Наступного дня, на запрошення дирекції музею історії сільського господарства Во-

лині-скансен, що в селищі Рокині Луцького району, Левко Лук'яненко відвідав і цей етнографічний музей. Майже годину він оглядав зал Історії української державності (аналогів якого немає в Україні). Біля багатьох вітрин експозиції Левко Григорович зупинявся і доповнював розповідь екскурсовода і директора скансеном фактами з державотворення, безпосереднім учасником яких був сам.

Оглянувшись стаціонарну експозицію музею, а це сім залів, Герой України зробив пам'ятний запис в Книзі відгуків музею такого змісту: «Відвідав з друзями Музей історії сільського господарства Волині-скансен. Приємно здивуваний величезним багатством зібраного первинного методичного матеріалу та експонатів. Дякую директору й

організатору музею Олександру Середюку за величезну працю та підтримку музею в чудовому стані».

Потім делегація на чолі з Левком Григоровичем перейшла в експозицію просто неба — «Козацький зимівник». Цікаві експонати архітектурних стародавніх будов повертали відвідувачів у давнє XIX століття. Особливими спогадами ділився і його побратим по національно-визвольній боротьбі Дмитро Себій. Завершилась екскурсія смачним козацьким обідом в одній із осель та фото на згадку. Працівники музею подарували Левку Лук'яненку свою друковану історичну та краєзнавчу продукцію.

Ольга РОГОВА,
науковий співробітник музею

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ...

З БІБЛІОТЕК СВЕРДЛОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ РОСІЇ ВИЛУЧАЮТЬ КНИГИ БРИТАНСЬКИХ ІСТОРИКІВ

Міністерство освіти Свердловської області постановило вилучити з бібліотек книги під редакцією британських істориків Ентоні Бівора і Джона Кігана. Про це повідомляє «Газета.Ru».

На думку регіонального міністерства, в книгах присутні «пропагандистські стереотипи, що сформувалися за часів Третього рейху».

«У зв'язку з цим прошу терміново дати доручення керівництвам муніципальних освітніх організацій: перевірити наявність в бібліотеках книг під редакцією Джона Кігана та Ентоні Бівора; вжити заходів щодо вилучення з доступу для учнів і педагогічних працівників», — йдеться в документі, розісланому керівникам шкіл та училищ.

У свердловському уряді підтвердили інформацію про вилучення книг. Видання також зазначає, що книги Ентоні Бівора відомі описами жорстокості радянських солдатів щодо жінок Німеччини.

gazeta.ua

Уважаемые коллеги!

В Министерство общего и профессионального образования Свердловской области (далее – Министерство образования) поступила информация о наличии в библиотеках образовательных учреждений изданий института «Открытое общество» (фонд Сороса), пропагандирующих стереотипы, сформированные во времена Третьего рейха.

В связи с этим прошу срочно дать поручение руководителям муниципальных образовательных организаций:

проверить наличие в библиотеках книг под редакцией Джона Кигана и Энтони Бівора;

принять меры по их изъятию из доступа обучающихся и педагогических работников.

Предлагаем муниципальным комиссиям по приемке образовательных организаций к началу учебного года взять исполнение этого поручения на контроль.

При выявлении в библиотеках вышеуказанных изданий проинформировать Министерство образования до 31 августа 2015 года на электронный адрес zev@minobraz.ru.

Заместитель Министра

т. Курб

Н.В. Журавлева

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ. ТОЙ, ЩО У ВІЧНОСТІ ПАМ'ЯТАЄ КОЖНОГО

Постать митрополита Шептицького досі неоднозначно сприймається в українському суспільстві. На заході країни, де народилась і під проводом слуги Божого Андрея розвивалась Українська греко-католицька церква, його шанують як духовного провідника, мецената, культурного діяча, праведника, котрий у роки Другої світової врятував від нацистського меча сотні життів, у тому числі і новіорців. На сході ж усе ще живий стереотип, який старанно формувала радянська ідеологія: колабораціоніста, відступника, котрий зрадив тайну сповіді, співпрацював із фашистським режимом і водночас декларував свою лояльність Сталіну. Згадаймо хоча б сумнозвісний фільм «Іванна», де митрополита звинувачують у смерті юної доньки священика...

Чи мають ці «темні плями» вплив на процес беатифікації Князя Церкви, заступництво якого і після його фізичної смерті відчувають тисячі вірних?

Це запитання кореспондент «Укрінформу» поставила голові місії «Постулатій центр беатифікації й канонізації святих УГКЦ» отцю Полікарпу Марцелюку (на фото).

— Отче, чому процес беатифікації митрополита Шептицького, якого вірні вже давно шанують як святого і на собі відчувають його заступництво, спочатку був «відкинений» Ватиканом, а потім розтягнувся на триvalий час?

— Якщо йдеться про першу спробу беатифікації Шептицького у 50-му році минулого століття, яку нібито відкинув Ватикан, то згідно із законодавством того періоду беатифікацію можна було починати не раніше, як через 10 років після смерті особи. Тепер цей термін скорочено до 5 років. Якщо процес канонізації митрополита розпочався в 1954 році, значить була дотримана канонічна вимога.

— Проте вдруге беатифікація митрополита була заблокована у 60-х польським примасом архієпископом Вишинським. Чим пояснюється це протистояння?

— Мотивація мені невідома. Проте знаю, що це «вето» вдалося подолати після втручання сина львівського рabiна Курта Левіна, якого в роки німецької окупації врятував від смерті Шептицький. Його свідчення під час аудієнції в Папи дозволили зняти блокаду з процесу. Пізніше з боку Вишинського було повторне блокування. Його подолав, повернувшись із 18-річного заслання, патріарх УГКЦ Йосиф Сліпій.

— І все ж процес затягнувся на багато десятиліть.

— Формальною трудністю було те, що матеріали, які митрополит писав і збирав, його послання, з якими він, як батько, звертався до своїх дітей (таких було 670), — увесь цей масив, що зберігався у фондах єпархіальної консисторії, був конфіскованій НКВС і перевезений до Києва. А однією з вимог беатифікації є не лише свідчення очевидців, які могли передати дослід спілкування з митрополитом, а й вивчення архівних матеріалів. Їх лише у незалежній Україні повернули до Львова і відкрили для дослідження.

— НКВС ці матеріали, так би мовити, взяв на зберігання?

— Епістолярна спадщина Шептицького потрапила до так званих фільтраційних фондів НКВС. Із неї там «відфільтрували» 26 томів агентурно опрацьованих матеріалів, вичленивши «антирадянську діяльність» митрополита через рік після його смерті.

— Могло таке бути, щоб

— Для чого це було потрібно?

— Митрополит намагався знайти спільну мову із радянським урядом, але не ціною якісного поступку, зради. Вже на схилях літ він посилає до Москви делегацію, до складу якої входив і його брат Клементій. У першопрестольний ім'ям прямо заявили: мусите добитись, щоб підпілля українських націоналістів перестало протидіяти радянській владі. Як ми знаємо, така умова не була прийнята. Підпілля на Західній Україні проіснувало до 1950 року. І тільки масові вивезення людей до Сибіру і масштабні каральні операції (фактично винищувались цілі села), жорсткі методи поліцейсько-військового терору змогли ліквідувати що солідарність суспільства, спротив і несприйняття радянської дійсності.

Митрополит Шептицький бачив усю справедливість цього опору, бачив жертви, бачив поведінку радянського уряду у часи війни, коли тисячі беззбройних людей кидали на позиції до зубів озброєного противника, бачив діяльність засланих Москвою партізанських загонів, які із середини розколювали суспільство. Він і мертвим був небезпечним. Раз церква не пішла на придушення національного руху, влада пішла на придушення церкви. У радянського режиму була напрацювана схема ліквідації УГКЦ і дискредитації її лідера. Така практика затеряла або очорнена пам'яті видатної людини існувала ще за часів Римської імперії: Нерон залишився в пам'яті людей лише як тиран. З митрополита намагалися зробити німецького колабораціоніста, ватиканського шпигуна (коли Шептицький посилає своїх клериків за освітою до відомих європейських наукових центрів). Ці виновники посилалися суспільству через засоби масової інформації. То чи треба дивуватися, що певні стереотипи, сформовані НКВС, дожили до наших днів.

— «Іванна» лежить у цьому ж ключи?

— Так. Це не були якісь історичні дослідження. Це були фільми, які в будь-який спосіб мали дискредитувати духовенство.

— Могло таке бути, щоб

митрополит, як там показано, зрадив тайну сповіді?

— Я б взагалі не сприймав ці фільми як аргумент, бо якби була зрада сповіді, зради. Вже на схилях літ він засвідчував, що з боку чогось іншого священика була зрада сповіді. Коли починається процес беатифікації, подається запит епископами, чи Рим не має нічого проти цього. Фактично перевіряються архіви на предмет наявності якісного матеріалу, які б заперечували святість тієї чи іншої особи. Якщо Рим відповів, що таких документів нема, то дадеться «нула остра», тобто він не заперечує про беатифікації.

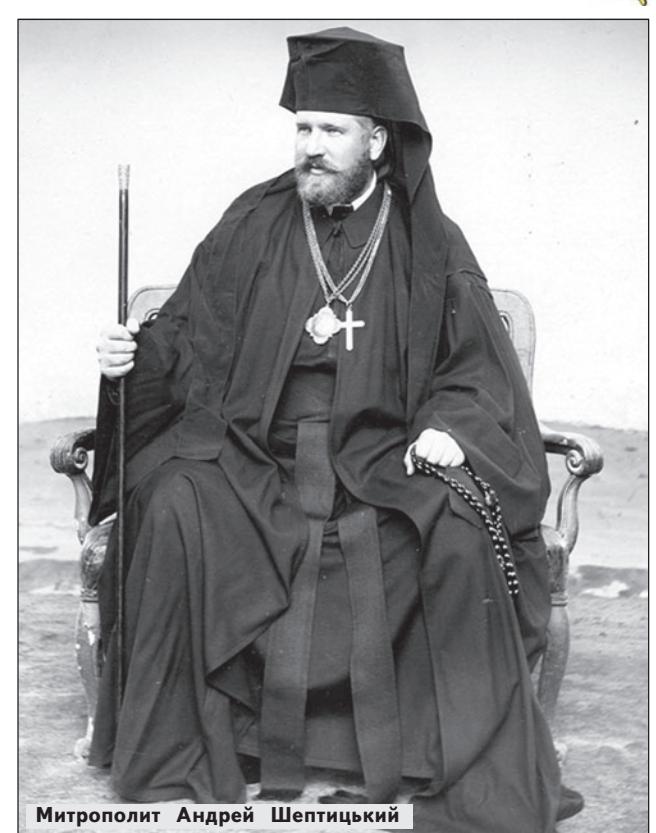
Якщо ж знайдуться якісь документи, єпископ уже на рівні єпархіального дослідження може зупинити цей процес. Ми знаємо, що Рим не мав жодних заперечень і римська стадія доведена до кінця, значить таких доказів не було. Автори фільму трошки знали бохослів'я, читали «Овод», знали, що священик може зрадити сповіді і намагалися підвести цей матеріал під митрополита.

Водночас і Шептицький прекрасно знов богослов'я і орієнтувався зовсім на інший приклад — приклад святого сповідника Івана Непомука — одного із духовників чеської королеви. Коли король засумнівався в її вірності, він намагався змусити священика зрадити сповідь. Не добившися цього, духовнику вирвали язик, а пізніше із Карлового мосту скинули в ріку. Після того моші дістали і Непомука було проголошено святым сповідником. Духовність митрополита

була такого ж рівня. В своєму житті він намагався здобувати постулат святості, починаючи від негоціантів, коли він переступив поріг Добромульського монастиря. Зрештою, ще із самого дитинства у сім'ї він засвоїв почуття любові як жертви. І починаючи з малого віку, молився до святої Катерини, святого Йоасафата, який був мучеником, і сам слідував іншим прикладам, просив у батька благословення для того, щоб піти в монастир. Тільки через те, що батько його не благословив, він закінчив студії, пізніше військовий вишкіл, і аж хвороба, яка фактично поставила на межу його життя, дає батькові зрозуміти, що це Господній палець вказує на інше покликання сина, і він віддає його на служіння Богові. Хто знає постать Шептицького, не може повести та «фантазії» про його зрадництво.

— Як же тоді пояснити, що він надсилав листи Гітлеру і Сталіну? Чи це знову ж таки радянська пропаганда?

— Не Гітлеру, а Гімлеру. Послання до Гімлера, дійсно, було, і митрополит залишив у ньому не вбивати євреїв, бо не можна виправдати братобивство чи вбивство без причини. Цим посланням глава УГКЦ примушував дуже глибоко розуміння проблем української громади, бо казав: «Лиш та суспільність багата і сильна, в котрій всі або майже всі, відповідно до свого становища, суть заможні». Адже соціальна нерівність і бідність призводять до воєн. У цьому він переконався в Росії, де з 1914 року відбував трирічне ув'язнення, бачив і лютневу, і жовтневу революції. Бачив, до чого вони призводили й якими жертвами платили за соціальну нерівність, насильство важливе питання добробуту громади. І тому намагався підтягнути, показав себе як потужний діяч у соціальній сфері. З його ініціативи було створено Маслосоюз (охопив 80% парафій), Краєвий пекарський кооператив «Хлібосоюз», кооперативні спілки, заводи, зокрема цегельний та кахельний, інвестував у фабрику солодощів, продукція якої продавалася у Європі. Масштаби фінансово-економічної діяльності митрополита Андрея враховують: він активно провадив операції з нерухомістю, придбав, зокрема, 1138 моргів землі у Зарванці, частину якої передав монастирю Студитів, рещту — під сиротинець. Особливо важливою вважав банківську сферу, а тому більшість фінансово-економічних проектів здійснював через галицькі банківські установи — «Дністер» (був почесним президентом товариства та одним з найбільших його акціонерів), заснував «Сільськогосподарський іпотечний банк», в який вклад 1 мільйон крон, та «Земельний банк». Активно провадив нафтovий бізнес та будівельний у Німеччині та Голландії. Виручені кошти використовував на соціальні проекти. Як і власні кошти, які отримав у спадок від рідних. Але не лише вкладав кошти, а й прагнув навчити

Митрополит Андрей Шептицький

галичан практичності. Застерігав, аби берегли і не розпродавали землю, просив заробітчан (почалася масова еміграція) повернутися додому, бо гроши грошима, а коли діти залишаються без батьків, то жодні достатки не замінять їх. Ініціював створення релігійно-промислових бурс (шкіл). Заснував Народну лічницю, де могли безкоштовно лікуватися бідні люди, а сестрами-халібницями працювали монахині. До речі, лікувалися там не тільки українці. 30% «ліжкомісця» займали поляки та євреї, а лікарями працювали українці, яких виживали з польських медичних установ. У багатьох починаннях його правою рукою був брат Клементій — практичне продовження його творчих задумів. І це є прикладом жертовного служіння, яке зуміло консолідувати наш український народ і щоденними добрими вчинками розбудовувати практику християнського суспільства, яке б мало добрі коріння, культуру. Митрополит неодноразово повторював: можна загубити і віднайти державу, проте, загубивши культуру, нація стає мертвю.

— Саме цим ми завдячуємо безцінній спадщині, яку залишив митрополит?

— Подорожуючи світом, митрополит завжди повертається із цінними експонатами. Для них придбав Палацовий будинок з флігелем на вулиці Монахівській (нині — Драгоманова, 42). Але скоро й тут колекції стало затісно, і Шептицький виділив 20 тисяч доларів для будівництва ще одного корпусу. На початку 1930-х років збірка музею вже нараховувала понад 80 тисяч експонатів. Але, на жаль, частина унікальної збірки у 50-х роках була безжалісно знищена.

Опікувався Шептицький і діячами мистецтва. Завдяки цьому у Львові зародилася та розвивалася унікальна школа художника Олекси Новаківського, котра дала світові геніальні майстри пензля.

— А яка доля велетенського доробку самого митрополита?

— Архів митрополита повернувся до Львова. Частина його перебуває у Державному архіві.

(Закінчення на 13-й стор.)

Єврейські діти, яких врятував митрополит Андрей Шептицький в Унівському монастирі біля Львова

Частина — у науковій бібліотеці імені Василя Степаніка. Проте тільки з 90-х років до них був відкритий доступ. І плеяда істориків займається їхнім упорядкуванням. Зокрема, музей Історії релігії видав збірку «Український Мойсей». Є дослідник творчості Шептицького отець Августин, який вивчає збірку Ватикану. Понад двадцять років упорядковує архів Шептицького завідувач сектора релігієзнавства Центрального державного історичного архіву у Львові Оксана Гайова, яка нещодавно видала чотиритомник із пасторськими посланнями глави УГКЦ. Ми зробили працю «Усі 365 днів з митрополитом Андреєм», з кожного послання старалися вибрати якісні сентенції, щоб показати з усього масивного доробку основні віхи, на які він звертає увагу.

Однією із передумов беатифікації є наявність чуда за участі особи, яку мають зарахувати до сонму святих. Чи є вони в активі митрополита?

— Звичайно. Під час однієї із хрестин дівчинки зображенням Андрея Шептицького і часточкою реліквії. Подивившись на дівчинку, чоловік відчув тепло у руці і зміг простягнути руку, яка вже роками висила як літі, щоб взяти образок. А коли прийшов до нас складати свідчення, вже зміг самостійно подзвонити у дверний дзвінок.

Ще один випадок трапився у лікарні швидкої допомоги. Там усі лікарі щоденно роблять дива, без належного забезпечення рятуючи життя. Проте той випадок здивував навіть їх: у жінки із діабетом відкрилась і не гойла рана на нозі. Хвору готовили до ампутації. Проте вона ревно молилася до образка із зображенням митрополита і раптом відчула перелом у своєму стані. Рана почала гоїтися, хоч цукор залишався на тій же позначці. Лікарі дають свідчення про те, що картина зцілення не піддається поясненню з боку медицини. Ці свідчення і нас спонукають до роботи, показуючи, що постати митрополита Андрея Шептицького є живою в пам'яті людей, і цю пам'ять потрібно пошиrovати, бо зараз знову час війни в українському суспільстві, час соціальних негараздів, знову є потреба звернути увагу на культуру. Адже навіть у час війни ми маємо залишатися на засадах любові, тримати справедливу оборону, але при цьому залішатись християнами, бо якщо християнська любов поступиться логіці війни, ми з миротворців перетворимось у терористів, не будемо нічим ліпшими від бандитів. Зараз солідарність нації на фронти творять волонтери, які своєю жертвеністю зігривають бійців.

Митрополит був надзвичайно душевною людиною, тому йому відповідали взаємністю, намагались по здоровити з іменинами. Звичайно, він не міг відповісти кожному, тому казав: «Зараз я не можу вам відповісти, але коли буду у Вінниці, пам'ятатиму кожного, і коли тільки до мене звернеться, я вислухаю ваше прохання...».

Нінель КІСІЛЕВСЬКА
м. Львів

УНИКНУТИ ЦЕРКОВНОЇ АНЕКСІЇ З БОКУ МОСКОВІЙ 330 РОКІВ ТОМУ УКРАЇНЦІ ШАНСІВ НЕ МАЛИ...

21 липня 1686 року в соборі Софія Київська відбулася подія, яка на триста тридцять років визначила історію Української церкви й яку українські історики однозначно характеризують або як повну ліквідацію окремішності Української церкви, як крадіжку Моспатріархію Української церкви, або як анексію української митрополії від матері-церкви — Константинополя.

Цього дня в Софії Київській відбулися «вибори» нового митрополита, який через чотири місяці присягнув Московському патріарху. Це був перший крок зухвалого плану передачі Київської митрополії Москви. На цих «виборах», какожи сучасною мовою, не було кворуму, ці вибори намагалися опротестувати священики, їх не визнав, зрештою, Константинополь. Але план був завершений тиском на Туреччину, яка мусила через важке політичне становище послухатися Москви та, в свою чергу, натиснула на Константинополь, аби той легітимізував анексію. Ця анексія чимось нагадує «насильницьке» отримання Москвою патріаршества, канонічний спосіб з використанням насильства. Але якщо московське патріаршество нас в принципі не хвилює, то відторгнення митрополії — це те, наслідки чого відчуваємо всі триста тридцять років чи не щодня.

Ми говоримо про цю драматичну подію із відомим релігієзнавцем, доктором філософських наук, професором Олександром Саганом (на фото).

— Олександре Назаровичу, 330 років тому в соборі Софія Київська відбулася подія, з якої почалася анексія Української церкви Московською патріархією. Москва була сильна, вона воювала, приєднувала і церкви, і землі, знаходила союзників, тиснула, і в цій події була історична логіка, своя невблаганиність чи невідворотність. По-вашому, можна було уникнути цієї анексії?

— Понад 30 років (після укладання Переяславської угоди — авт.) (1654-1686 рр.) Київська православна митрополія протистояла репресивному тиску Москві (тоді ще ця держава називалася «Росія» собі не привласнила). Москвівти політично вже загарбали українські землі, проте ніяк не могли тут «стати своїми» — сприймалися як відверті загарбники. Тобто, як мінімум, одне покоління священиків повинно було змінитися, щоб Московський патріархат, нарешті, знайшов тут хоч якусь більш-менш масову підтримку. Методів «впливу» було багато — від вивезення в Московію всіх високопоставлених духовних навчальних закладів до цинічних репресій. Уникнути церковної анексії українці не мали жодного шансу, особливо після того, як московитські військові гарнізони розквартирувалися чи не в кожному більш-менш значущому містечку, а українці масово почали служити новій владі.

— Якби цього не сталося, якою була б Українська церква?

— Українська православна церква як самостійне явище була (і є) можливою лише у політично незалежній країні. Недарма ж практично всі князі-царі європейських держав першим питанням після здобуття незалежності ставили питання автокефалії. Бо всі розуміли, що політична незалежність не є доконаним фактом в умовах духовної

(ідеологічної) залежності від іншої держави, особливо коли «інша держава» — імперія із відповідним (агресивним, загарбницьким) налаштуванням. От тільки в українських керівників (окрім, можливо, В. Ющенка, який багато на цю тему говорив...) є ілюзія, що «залежна Церква» і незалежність держави — це два явища, які не пересикаться.

— Церковна тема після участі у сепаратизмі кліріків УПЦ МП Донбасу на тлі деградації РПЦ та поведінки митрополії УПЦ МП набуває особливо-го, гострогозвучання. Можемо мазати, що сьогоднішній стан УПЦ МП, яка дала державних зрадників з числа кліріків на Донбасі, — один з історичних наслідків того, що відбулося 330 років тому?

— Без сумніву. Але діяльність цих горе-кліріків, окрім зради, має й інші наслідки — втрату авторитету православ’я. Соціологія показує, що навіть якби й не було в війни, то Донбас за поколіннями став би практично весь протестантсько-мусульманським. Адже важко присутті, що ті попи (священи

ками їх важко назвати), які освячують зброю і закликають до вбивств, — вірючі люди. Чи можуть такі невірючі «політики від Церкви» (колись їх називали представниками «політичного право-слав’я») виховати вірючую зміну? Думаю, що ні.

— Зараз нам намагаються довести, що церкви об’єднуються, коли настає час, без участі держави, мовляв, держава не повинна втручатися. Яка ваша думка та історичний досвід отримання помісності чи автокефалії?

— Досвід усіх православних церков свідчить, що без державного чинника (інша справа — міра участі держави) справа об’єднання-роз’єднання православних церков практично не відбувається. Зовсім недавній досвід унормування ситуації в православ’ї Болгарії, Естонії, відновленні автокефальної православної церкви в Албанії, ситуація із православними церквами на Балканах загалом — приклад певного протекціонізму влади. І ніхто (ні церкви, ні влада) не робить із цього сенсації. Зре-

штою, державний проект так зване «офіційне» православ’я має і в Російській Федерації, де православний патріарх РПЦ — фігурант чиновницької вертикали і має держохрану. Тому, як висновок: якщо Українська держава і надалі буде робити вигляд, що проблема Помісності православної церкви її не цікава, — жодної помісності у нас ще довго не буде.

— Я порахувала, що зрів переговорів УПЦ КП та УАПЦ відбувся, якщо брати старий календар, практично в той день (але через 330 років), що і вибори митрополита, який присягнув Москві. І тут не обйтися без питання про кошти. Москва ніколи не економила на великих цілях, вона, вимагаючи від Константинополя підтвердження анексії Української церкви, заплатила, здається, сто двадцять соболів та 200 рублів. Вам не здається, що цей такий урок для нас? Хочемо єдності: тоді не обйтися у такій великий справі без видатків.

— Так, але ці видатки мають ити не на підкуп ієрархів чи «зацікавлених організацій». Держава має запровадити просвітницькі проекти, щоб православні вірючі, нарешті, візнали справжню історію своєї Церкви, а не сурогатний варіант, написаний у Кремлі. Країна зачекала на документальні чи просвітницькі фільми, лекції, книги і брошюри, зрештою, — листівки і газети. Доказали свою ефективність просвітницькі проекти, лекторії товариства «Знання» тощо. Усе це вимагає фінансування, і чималого. Росія цим займається на державному рівні. І успішно — московської «церковної правди» важко позбутися у Західній Україні (скільки там громад УПЦ МП). В Україні просвітництво, в тому числі й щодо «об’єктивного висвітлення церковної історії», — це справа виключно волонтерська.

— Коли починалися перемовини УПЦ КП та УАПЦ я казала, що до кожного перемовинника з УАПЦ слід приставити охороня та спонсора й берегти їх до середини вересня, дня об’єднавчого собору, спостерігаючи і даючи гроши. Могло це тоді пройти успішніше?

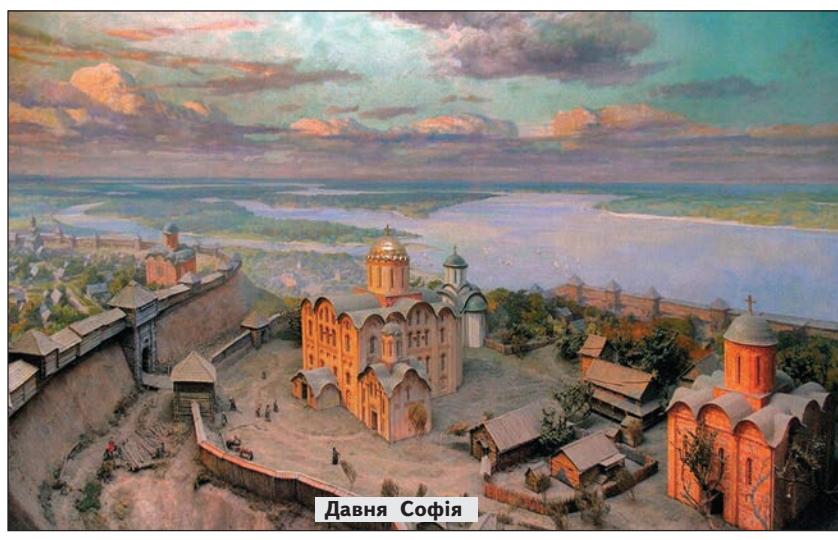
— «Силою мілим не стаєш». На кожного спонсора віднайдеться завжди «кращий спонсор» і «кращі аргументи». У 1991 році практично всі ієрархи УПЦ МП підписалися за надання автокефалії. Але у Москві майже всі із підписантів відмовилися від своєї позиції — там вміють «переконувати». Тому у даному випадку все вирішили културно 9-10 осіб (Архієрейський собор). Якби питання об’єднання вийшло на широке обговорення в УАПЦ (а про це йшлося ще при минулому предстоятелі), то результат, переконаний, був більший. Успішність — тільки у переконанні, все інше — від лукавого.

— Зараз у соцмережах триває дискусія: якою буде назва православної церкви, коли вона отримає незалежність та місце у Диптиху. Є такі варіанти: Київська церква, Українська православна церква, Православна церква в Україні. Яке вам здається більш перспективним?

— Всі три названі Вами варіанти мають дуже різне ідеологічне і смислове навантаження. Назва залежатиме від того, яку із концепцій приймуть вірючі. Особисто мені більше до вподоби назва Українська православна церква. Во-Православну церкву в Україні ми вже маємо (і маємо наслідок такого набуття), а Київська церква (Церкви Київської традиції) — це значно ширший проект, який наразі неможливий у реалізації. Інше питання, що назва УПЦ має відповідати новій суті Церкви, а не продовжувати промосковські традиції нинішньої УПЦ МП.

Лана САМОХВАЛОВА
(«Укрінформ»)

м. Київ

Давня Софія

Коли в Україні починалося монашество, Москви ще не існувало, але анексію Української митрополії російські історики чомусь називають возз'єднанням

ПРОСВІТИТЕЛЬ КЛІМЕНТ ОХРИДСЬКИЙ

День вшанування у церквах східного (візантійського) обряду — 9 серпня.

Святий Клімент був учнем сло-в'янських апостолів-просвітителів Кирила і Мефодія, багато спричинився до поширення ідей своїх славетних учителів. За походженням — слов'янин, ще замолоду познайомився із болунськими братами і глибоко захопився їхньою просвітницькою діяльністю. Можливо, він вже навіть мав духовний сан, коли Мефодій і Кирило вибралися на місію в Моравію, став для братів надійним помічником, залучив до праці свого молодшого брата Наума.

Після невдалої місії у Моравії Климент з Наумом прибули в Болгарію

і замешкали в домі болгарського урядовця Ехача, який прийняв їх з любов'ю й величими почестями. З цього часу розпочалася невтомна культурна та просвітницька діяльність Святого Клімента Охридського серед болгарського народу. Вже після смерті достойника вдячні нащадки титулували його як покровителя Болгарської церкви та батька болгарської культури.

Клімент Охридський став «найпродуктивнішим» письменником свого часу, написав багато духовних творів. На жаль, більшість з них маловідома широкому загалу. Серед його доробку — проповіді, повчання, церковні пісні, богословські трактати, листи-послання; уклав житієписи Кирила і Мефодія, допомагав болунським братам у перекладі Святого Письма.

Цар Болгарії Борис призначив його

Навесні цього року Товариство поляків Криму відсвяткувало ювілей — 20-річчя з дня заснування. Хоча «відсвяткували» — сказано, напевне, надто гучно: разом з усім суспільством кримські поляки переживають усі негаразди нинішнього дня. Проте рук не опускають, організовують гурткове вивчення польської мови, історії, відзначають польські національні й релігійні свята, самотужки ремонтують офіс товариства у Сімферополі. І як тільки управляється з ремонтом, тоді й відсвятковують по-справжньому, бо ювілейний рік ще ж не закінчився!

Так вийшло, що день народження польського товариства у березні майже збігається з часом із іменинами його нинішнього очільника — Юзефи Йосипівни Мишковської. Тож свято таки було — домашнє, родинне, душевне, чого так мало зараз довкола. І прикметно, що прийшли привітати іменинників не лише етнічні поляки, а й, наприклад, наша читачка-«світличанка» Лариса Даниліченко, яка теж бере активну участь у діяльності цієї організації, вивчає польську мову і вже встигла з допомогою товариства побувати у Польщі. Пані Ларису читачі повинні були запам'ятати за її оригінальні подарунки нашій редакції (див. фото нижче) на 20-річчя «Кримської світлиці».

Сподіваємося, Лариса Василівна ще поділиться з нами своїми враженнями і від поїздки до Польщі, і про свою участь у роботі польського товариства розповість, і про польське свято на кримській вулиці, яке, не сумніваємося, таки відбудеться! А поки що хочемо близьче познайомити читачів з пані Юзефою Мишковською, очільницею Товариства поляків Криму. Це інтерв'ю було записане ще років два тому, подаємо його у перекладі українською з незначними скороченнями.

Юзефа Мишковська, голова Товариства поляків Криму:

«ПРАДІД МІЙ БУВ ШЛЯХТИЧЕМ»

— Звідки Ви родом, пані Юзефо, хто Ваши батьки?

— Я народилася в сім'ї інтелігентів у 1937 році на Поділлі, у Вінницькій області. Колись це була польська територія. Народилася в містечку Янів, станція Холоневськ — за прізвищем моого прапрадіда. Саме він колись побудував цю станцію. Прадід був шляхтичем. Тата заарештували через те, що він у документах не вказав «соціальний стан дружини». У той час забирали майже всіх поляків знатного роду. Батька забрали в 1937 році, а в 1940-му розстріляли. Я народилася через декілька місяців. Дуже було тяжко, тому що мама була у в'язниці, а мене відвезли на Поділля. Бабуся нас виховувала до 1948 року. Потім мамин дядько приїхав у Янів і забрав нас усіх: мою бабусю, маму й нас двох — мене й брата — у Чернівці.

— Ви пам'ятаєте початок війни?

— Я дуже добре пам'ятаю такий випадок. У нашій вітальні стояв великий стіл, і бабуся обклала цей стіл матрациами й подушками й нас туди ховала із братом, боялася, що коли будуть кулі, то вони через стінку можуть пройти. А подушки, вона думала, від куль захищать, і куля не потрапить ні в кого.

Коли повернулася мама, вона ніде не могла влаштуватися на роботу через те, що в паспорті була помітка: ЧСВН — «член сім'ї врага народу». Тоді всі поляки вважалися «ворогами народу». А ще пам'ятаю, що бабуся з кухні до нас прибігла й кричить: «Дивіться, дивіться, діти, як німці тікають!». На вітві бачила, як вони в підстанніках через вікна вистрибували й тікали. Це був 1944-й рік.

— У Чернівці Ви переїхали коли?

— У 1948 році. Там мамі зробили новий паспорт. До 1957 року ми жили під маминим дівочим прізвищем — Здинська. Тому що інакше не можна було. Під цим прізвищем жили й училися в школі. А коли в 1957 році мама була реабілітована, а батько — посмертно, нам дали квартиру. Бабуся померла в 1959 році. А ми вже з мамою дали жили.

— У школу Ви де ходили?

— Перший клас закінчила у Вінниці, а далі ходила у Чернівцях в українську школу.

— Тобто Ви українську мову добре знаєте?

— Звичайно. Потім я три роки вчилася у Львові в школі моделювання. А потім ще чотири роки в Хмельницькому політех-

таке товариство у Сімферополі? Ходила до церкви і запитувала у людей — ніхто не зізнав. Тоді я помістила оголошення в газету. Мені зателефонували — із того часу, тобто з 1995 року, я — член Кримського товариства поляків. Коли я прийшла, там майже не було «чистокровних» поляків. Було багато членів, але дуже мало хто знатав добре мову. І мене відразу голова попросила, щоб я була заступником. Я без мови не можу. Люблю своїх співвітчизників. Я хотіла навчити їх, допомогти їм. Тому що я знаю історію Польщі, добре знаю польську мову.

— Чи було у Вас коли-небудь бажання повернутися до Польщі?

— У Польшу нас хотіли забрати ще в 1957 році. Але справа в тому, що мама весь час чекала батька. Вона не знала, що його майже відразу розстріляли. У Львові мамині двоюрідні сестри були забрані прямо з університету в 1951 році. І вони 10 років відбували в ГУЛАГу. Був якийсь міжнародний суд, відпустили всіх поляків. Коли вони вже приїхали в Польщу, влаштувалися на роботу, там заміж вийшли, хотіли й нас забрати. Але мама не хотіла. Як мама в 1969 році померла, вони всі мене хотіли забрати, тому що я була одна. Але я не захотіла іхати, бо тут могили: бабусина, дідуся, мамина. Тут і брат, і двоє племінників ще. А до Польщі я щороку їжджу, навіть два-три рази на рік.

— Ви підтримуєте контакти зі своїми родичами в Польщі?

— Звичайно. У мене не тільки родичі, у

Березень 2015 року, свято Польського товариства і пані Юзефи

мене пів-Польщі друзів. Тому що я така людина. Я можу їхати в електричці, і як почую польську мову — відразу знайомлюся. Для мене поляки — це все!

— Тобто Ви такий об'єднуючий ланцюжок між кримськими поляками й Польщею?

— Так. Ще із Чернівцями я дружу.

— Скільки членів у польському товаристві Сімферополя?

— 816 осіб. Зараз ми саме здавали документи — ми раз у кілька років усіх членів переписуємо й відправляємо в консульство, а консульство відправляє в Польщу. А по всьому Криму близько 6 тисяч поляків.

— Чим живе громада й насільки активні її учасники?

— Всі польські свята відзначаємо: Дні незалежності, Шопена, Міцкевича, Конституції, польського прапора, Різдво й Великдень.

— Ви пам'ятаєте, що Ваша бабуся готовувала на свята?

— На Різдво завжди варилися кутя. Готовувався «оплатек» — це таке біленьке тісто тонюсінке. Готувалися капуста тушкова-

нуться до поляків, а поляки — до українців.

— Як місцеве населення сприйняло приєднання західних територій до Радянського Союзу?

— Жахливо! Я навіть була свідком. Маленько ще була. Але це не в 1940-му, тоді я ще там не жила. Я в 1949-му бачила, як двоє хлопців вийшли з костяльлу, і їх прямо на бруківці розстріляли. Вони були проти радянської влади.

Моя мама дуже просила знайти місце, де татова могила. Нам після реабілітації, у 1957 році, прийшли документи із Приволзького військового округу, міста Куйбишева. У моого другого чоловіка в Куйбишеві були друзі. Я його попросила, і ми поїхали туди. Знайшли якийсь архів, там стелажі, папки, зошити, літній військовий серед усього цього. Він подивився, вийняв такий блокнот великий, почав шукати і знайшов. Татовий номер був 1041. Там було написано: Мишковський Йосип Іванович. Рік народження — 1915. Причина смерті — серцева недостатність...

Нам розповіли, як це було. От повну машину привозять, повнісінку. Вивантажують цих людей, вони виходять і копають яму у свій зріст. Викопали яму, їх звідти не випускають... розстрілюють... Приїжджає інша машина, їх змушують засипати вбитих і копати яму вже собі. І так далі й далі...

У 1940 році так розстріляли близько 3 тисяч поляків.

— Ваше ім'я щось означає?

— Це — святий Йосип. Мама розповідала — коли тата 25 грудня о 4 годині ранку забирали, саме після Різдва, він, ідучи, поцілував маму в живіт і сказав: «Якщо буде дівчинка (тоді ж невідомо було, хто народиться), назви Юзоє»...

<http://www.iofc.org.uk/yuzefamyskivska#sthash.AvrpxAL5.dprf>

Грудень 2012 року. Larisa Daniilchenko з подарунками-оберегами для «Світлиці»

Юзефа Мишковська і Larisa Daniilchenko (справа наліво)

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕД СВІТОМ ЗА ХЕРСОНЕС

Усі дії російських окупантів щодо заповідника «Херсонес Таврійський» є протиправними, і держава всіма можливими засобами сприятиме відшкодуванню матеріальних та моральних збитків, завданіх РФ. Про це заявляє Міністерство культури України.

«Рішення глави Російської Федерації включити пам'ятки культурної спадщини та їхньої території, що входить до складу Національного заповідника «Херсонес Таврійський», до Єдиного державного реєстру об'єктів культурної спадщини народів Російської Федерації, а також прияти заповідник у федеральне підпорядкування і включити його до списку особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів Російської Федерації є протиправним», — йдеється у заяви, опублікованій на офіційному сайті міністерства.

У відомстві наголошують, що тимчасово окупована територія є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

Міністерство нагадує, що відповідно до статті 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» на РФ як на державу, що здійснює окупацію, у повному обсязі покладається: відшкодування матеріальних та моральних збитків; відповідальність за охорону культурної спадщини відповідно до міжнародних норм.

«Держава Україна всіма можливими засобами сприятиме відшкодуванню матеріальних та моральних збитків, завданіх Російською Федерацією», — йдеється у заяви.

Окрім наголошуються, що «об'єкт всеєвітної спадщини ЮНЕСКО «Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора (5 ст. до н.е. – 14 ст. н.е.)», який розташований на території Національного заповідника «Херсонес Таврійський», внесений до Списку об'єктів всеєвітної спадщини ЮНЕСКО у 2013 році саме як український заповідник, а об'єкти, які розташовані на території заповідника, включені до Дер-

жавного реєстру нерухомих пам'яток України».

У Мінкультури попередили окупантів «про повну відповідальність Російської Федерації перед світовою спільнотою за збереження цілісного комплексу заповідника як об'єкта всеєвітного культурного надбання».

Нагадаємо, 1 серпня президент Росії Путін, який раніше називав Херсонес «сакральним місцем для росіян», підписав розпорядження про внесення заповідника «Херсонес Таврійський» до списку особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів РФ.

Раніше було звільнено директора заповідника Андрія Кулагіна, а на його місце призначено благочинного Сімферопольської єпархії РПЦ Сергія Халюту. Співробітники науково-дослідного центру заповідника висловили протест проти такого призначення, наголосивши, що священик не є фахівцем у справах музеїв та археології. Кримських науковців підтримав директор Ермітажу Михайло Піトровський, який назвав таке призначення провокацією.

* * *

В українському МЗС обурилися спробам привласнити Національний заповідник «Херсонес Таврійський». Рішення російського керівництва включити національний заповідник «Херсонес Таврійський» до єдиного реєстру об'єктів культурної спадщини народів РФ є ще одним свідченням ігнорування норм міжнародного права, — переконані у Міністерстві закордонних справ України.

«У контексті тимчасової окупації Росією Автономної Республіки Крим та міста Севастополь це рішення російської сторони не може сприятися інакше, як спроба привласнити культурну спадщину України», — йдеється у повідомленні.

При цьому у відомстві наголосили, що «спроба російських загарбників видати український об'єкт культурної спадщини, що має світове значення, за свій власний — для усього цивілізованого світу нічого не змінює».

ПОПЕРЕДЖАЄ РОСІЮ ПОПЕРЕДЖАЄ РОСІЮ

Повний «сакрал»...

ФЕЛЬДФЕБЕЛЬ

Гучна сцена спілкування севастопольського губернатора з промовистим прізвищем Меняйло зі співробітниками заповідника в Херсонесі дивним чином нагадала написану століття тому Грибоедовим сцену одкровень персонажа «Горе від розуму» з промовистим прізвищем Скалозуб: «Я князь — Григорію і вам, Фельдфебеля в Вольтері даам». Причому це ж була не просто обицянка, а абсолютно чітка політична програма: «Він у три шеренги вас поставить, а пискнете, так миттю заспокоїть».

Але Скалозуб — лише літературний персонаж, хоча і дуже точно відобразив тодішні російські національно-політичні звичаї. Меняйло, нехай і виглядає в репортажі про зустріч зі співробітниками Херсонеса, швидше, виконавцем ролі Скалозуба, ніж реальною людиною, все ж існує насправді. І він уже не просто загрожує «вольнодумцям» — він привів із собою фельдфебеля в рясі, готового виконати начальницьку волю. І готовий вишикувати співрозмовників у три шеренги і миттю заспокоїти їх: чого ви тримете руки в кишенях, коли я перед вами в костюмі і при краватці — кричить вченим озлоблений мор-

У ВОЛЬТЕРАХ

доворот. І це — зовсім не заклик до ввічливості. Це — заклик до підпорядкування. І страх перед неповагою: такі от меняйли, що приховують за роками злочинні, наскрізь корумпованої служби психологію банальних криміналістів у погонях, які найбільше на світі бояться, що їх не поважатимуть. І цим Меняйло саме і відрізняється від Скалозуба. Той був нехай і туپий, але — військовий. Цей — бандит.

Але портрет хороший! Портрет, який народжує масу літературних алюзій, дозволяє згадати не тільки Грибоедова, а й Салтикова-Шедріна з його градоначальниками з «Історії одного міста», і Войновича з його отцем Звездонієм з «Москви 2042», — адже за спиною севастопольського Скалозуба саме і чатус міняйли в костюмах і краватах, — жити поруч з такими людьми, розуміючи, що таке життя — це щоденне приниження людської гідності. Це — випробування власної моральності. Це — необхідність щодня виявляти геройзм там, де в нормальному світі в ньому немає жодної необхідності, — тому що ти маєш справу з божевільними, впевненими, що їхнє неуцтво, дурість і арогантність і є якості, за допомогою яких можна досягти життєвого успіху.

«Рішення вже ухвалене...»

Віталій ПОРТНИКОВ,
журналіст, оглядач «Крим.Реалії»

ТИМ ЧАСОМ...

НА УЛАМКАХ МІТРИДАТСЬКИХ СХОДІВ

Керчані і гості бачать її практично щодня. Приїжджаючи на ринок, гуляючи набережною, перетинаючи місто у своїх справах з одного району в інший. Керч баґата історичними пам'ятками, але ця гора — символ міста. Мітридат. Кожна епоха залишала там свої сліди. Кожна війна — свої шрами. Для місцевих — це місце паломництва. 8-9 травня і пов'язане із закінченням Другої світової війни в Європі. Туристам цікаво цілій рік. Неповних 100 метрів над рівнем моря дозволяють побачити протоку, Кубань, сучасне місто, похмурий мис Ак-Бурун із захованим у ньому фортом Тотлебена і руїни античного Пантикапея.

Машину зайдіти на оглядовий майданчик найлегше. Але в перший раз у більшості бажання залітись на вершину, туди, де багнет-обеліск, гармати і будиночок-маяк, на жаль, тепер уже «невічного вогню», виникає з центральної площа. Стара церква Іоанна Предтечі, будівля гімназії часів Пушкіна ніби мовчки запрошує вас вирушити до сходів. А у них своя історія.

Побудовані у 30-ті роки XIX століття італійським ар-

хітектором Олександром Дігбі, вже через 20 років вони були зруйновані англо-французькими військами. Відновлені та знову зруйновані в період фашистської окупації 1941-1944 рр. І знову відновлені. У 80-ті роки ХХ століття під час археологічних розкопок були виявлені залишки фігур грифонів і з них відтворили нові скульптури. Сходи відреставрували, біля їхнього підніжжя розташувалася картина галерея, копія античного склепу Де-

метри, і вони знову стали красицю картинкою — візитівкою міста. Кількість сходинок я пробував рахувати, але числа завжди виходили різні. З приходом Інтернету ситуація не прояснілась. У різних джерелах вказують різні цифри. Більше 400 — це точно. Можливо, це пов'язано з реконструкціями, а може, в різних крилах сходів неоднакова кількість сходинок.

Не так давно один із прольотів сходів обвалився. Завдяки щасливому випадку обійшлося без жертв. Не можна сказати, що це сталося раптово. Уже минулого літа було зрозуміло, що об'єкт руйнується, але настільки стрімкого розвитку подій ніхто не припустив. Як сталося, що задіяний у багатьох масових міс-

кілька хвилин тому не бачив. Виміті дощами і надбиті сходинки. Обсипається штукатурка. Розбиті вази на ще вцілілих бордюрах. Давно людьми розбиті, не стихією. І війни, дякувати Богу, не було, але і Мітридатських сходів уже немає.

І спускається в бік площи. Тебе мовчазно проводжають нудьгуюча продавціня та послуги і свіжопарфовані бронзою моряк і танкіст. На площі більше немає шуму дітвори. Сірий Ленін, скоса поглядаючи на храм, пильно дивиться на «Консолівський» вічно споруджуваний супер-пупер розважальний центр. Якщо підняті голову вище, на вежі гімназії помічаєш порожні зінці замість годинника. Немає його. З будівлі пошти годинник із термометром теж зникли. І з вежі готелю «Керч» прибрали. І місцеві «куранти» більше не грають мелодію пісні «І горить золота звезда, ей над городом вечно светить». Час не зупинився. Його просто немає. Все завмерло біля розбитих сходів...

Сашко КЕРЧАНИН,
кримчанин, блогер ua.krymr.com

27/06/2015

УСІ МИ, БРАТОВЕ, ОДНОГО КОША, — ЗА ПРАВДУ ДОВОДИТЬСЯ БИТЬСЯ!

Наші кіївські колеги з Національного газетно-журналого видавництва, до якого приписана й «Кримська світлиця», піднялися на захист своїх видань — унікальних українських культурологічних журналів й газет з майже столітньою історією; висловили колективну недовіру керівництву, яке довело підприємство до руїни, і закликали відомих столичних діячів культури підтримати їх у протистоянні з псевдокультурним чиновництвом.

На цей заклик вже відгукнулися народні артисти України Лариса Дачоникова, Станіслав Мойсеєв, Богдан Бенюк, Леся Дичко, Валерій Матюхін, музикознавці Тамара Невінчана та Леся Олійник, відома українська опера співачка Людмила Монастирська, композитор Сергій Пілютиков — інші відеозворнення (а список цей продовжує поповнюватися), а також читацький фото-флешмоб можна переглянути на Порталі Культура та у мережі Facebook.

«Кримська світлиця», яка ще понад рік тому попереджувала Міністерство культури про аморальність деяких його кадрових назначень (ніхто до нас, на жаль, тоді не прислухався — чи не тому й маемо тепер руїну?), звичайно ж, не може стояти останньою цієї боротьби. А взагалі, незважаючи на, можливо, деяку географічну кримську провінційність, наша «Світлиця» ніколи не була «осторонь» того, чим живе рідна Вітчизна. І ці фото (а це лише те, що встигли знайти на сьогодні в архіві) — красномовне тому свідчення. До «Кримської світлиці» і її читачів українськими Словом,

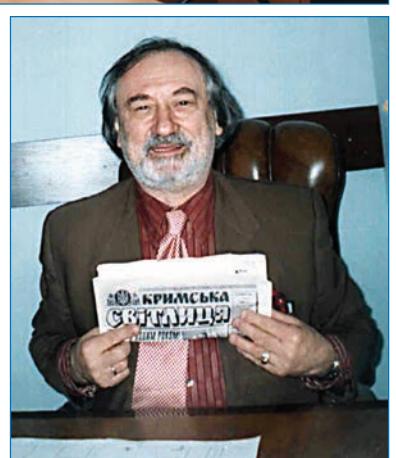
Піснєю, Душою пригорнулися Борис Олійник, Іван Драч, Дмитро Павличко, Вадим Крищенко (це Вадима Дмитровича заголовок з продовженням — НЕХАЙ ОЖИВАЕ ВКРАЇНСЬКА ДУША В КРАЮ, ДЕ є «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ!»), Микола Луків, Василь Марсюк, Володимир Сергійчук, Анатолій Паламаренко, Дмитро Гнатюк. І незабутні Богдан Ступка й Анатолій Дімаров, яких уже нема з нами...

А ось там унизу, за комп’ютером — ще не признали? Наймолодший міністр у кримському уряді (зразка 2002 року) 28-річний Арсеній Яценюк! «Кримська світлиця» щороку проводила тоді мовно-літературно-пісенно-історичні конкурси серед кримських школярів, популяризуючи і в такий спосіб наше, українське, в нашошенні до України середовищі. І вдалося ж, сіялося, проростало добром в крем’яному цьому ґрунті. А комп’ютер — був просто стимулом, головним призом для переможців, і один з таких призів «мобілізував» для нашого конкурсу саме Арсеній Яценюк, бо прекрасно розумів, для чого все це робиться.

Арсенію Петровичу, чи ж розумієте Ви, що діється тепер?! Чому те, що засівали у кримському ґрунті, зокрема, й Ви — викорчовують сьогодні впень Ваші підліглі (спитайте у них, скільки місяців «світличанам» не платять зарплату)? І не лише в Криму! У столиці, під боком у української (?) влади вже понад півроку не друкуються унікальні українські культурологічні видання, міністерське видавництво лихоманить, а лиходій від культури, прикриваючись війною і псевдореформаторством, розтягають по кишенях те, що держава ще може на ту культуру дати.

Нам з цієї окупації не докричаться до кіївських Кабмінів — в усякому разі, «рідне» Міністерство культури за останній рік не відповіло на жодне наше звернення. Тому, за прикладом кіївських колег-журналістів, просимо допомоги в усіх, у чио долю увійшла колись «Кримська світлиця» — ми ж бо таки одного українського коша, братове!

Колектив «Кримської світлиці», м. Сімферополь

ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ТА ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

П'ЯТНИЦЯ
1 березня
2002 р.

№ 9 (783 - 785)

Видавець
у Сімферополі
з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна.

КОНКУРС! ПОКИ КОМУНІСТИ МІТИНГУЮТЬ, В УРЯДІ ДЛЯ ШКОЛИ ПРИЗ ГОТУЮТЬ!

Кримчани які потроху починають зважати до того, що у нашого кримського ураду слово не розходиться з дзюмом. Так вони і мусить бути, коли слово дас професіонал, прагматик і ще й до того ж порядна, софія людина, якій не байдуже, та, що вона думає, що вона відповідає. Тому «світличанам» перекладані, що рано чи пізно, а кримський прем’єр Валерій Миронович Горбатов таки дозволив до кінця спірту Із забезпеченням державної пропаганди «Кримської світлиці» пристройному приміщенням. І вони відповідають на вітер не кидати!

Так само, як і міністри. Наш читач які мали наподій познайомитися з наймоднішим членом кримського ураду 28-річним міністром економіки Арсенієм Петровичем Яценюком — місцеві розмови з національним кореспондентом Арсенієм Петровичем дозволилися по мовно-

ФОТО Р. ВАХІДОВА.

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! Оскільки жодних офіційних наказів або розпоряджень, що стосуються зміни формату випуску «Кримської світлиці», з моменту окупації Криму ми не отримували (а згідно з українським законодавством, такі рішення узгоджено приймаються лише співзасновниками засобів масової інформації або судом), продовжуємо готовувати до друку щотижневі номери газет і направляти їх до київської друкарні. Як і раніше, починаючи з 2002 року, на редакційній сайті щоп'ятниці виставляється електронна версія тижневика, зокрема у pdf-форматі. Розміщену нижче інформацію про умови передплати «Кримської світлиці» та інших культурологічних видань продовжуємо публікувати як нагадування «борцям» за інформаційний простір України про їхні держслужбові зобов'язання перед читачами і державою. Редакція «КС»

O **ФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ** на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nnu.kultura@gmail.com**

